

RAPORT REGULACYJNY

w sprawie statusu prawnego funkcjonariuszy pionu łączności Milicji Obywatelskiej w związku z uchwałą SN z dnia 14 października 2015 r. (sygn. III UZP 8/15) w świetle standardów wynikających z Konstytucji RP

Autorzy:

dr hab. prof. UW Marcin Matczak
dr Tomasz Zalasinski
dr Hanna Gajewska Kraczkowska

Warszawa, czerwiec 2020 r.

I. PODSUMOWANIE – TEZY RAPORTU

Przeprowadzona w ramach niniejszego Raportu analiza wybranych przepisów Ustawy zaopatrzeniowej oraz Ustawy lustracyjnej, określających status funkcjonariuszy pionu łączności Milicji Obywatelskiej, a także praktyki ich stosowania przez sądy powszechne oraz skutków stosowania Uchwały SN, prowadzi do następujących wniosków:

- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 r. (sygn. III UZP 8/15) przewiduje automatyzm w zakresie prawnej kwalifikacji służby w pionie łączności jako służby w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 15b Ustawy o zaopatrzeniu, związany wyłącznie z faktem pełnienia służby w określonej formacji, z wyłączeniem strony podmiotowej oraz przebiegu służby.
- Zastosowanie opisanego automatyzmu w kwalifikacji prawnej statusu funkcjonariuszy pionu łączności – w szczególności z uwagi na represyjność regulacji zawartej w Ustawie zaopatrzeniowej i Ustawie lustracyjnej – jest wątpliwe w świetle standardów państwa prawnego, w szczególności zasady zaufania obywateli do państwa i pewności prawa, a także proceduralnych gwarancji praw jednostki wynikających z Ustawy lustracyjnej i Konstytucji RP.
- Skutkiem stosowania Uchwały SN w postępowaniach lustracyjnych przed sądami powszechnymi jest bowiem przeniesienie ciężaru dowodu swej niewinności na osobę lustrowaną. Prokurator Biura Lustracyjnego nie musi zatem udowadniać, że lustrowany – wbrew oświadczeniu, które złożył – pełnił służbę w organach bezpieczeństwa państwa, bowiem przynależność do tej struktury stwierdza Uchwała SN. W takiej sytuacji to lustrowany będący funkcjonariuszem pionu łączności musi przed sądem wykazać, że nie pełnił służby w organach bezpieczeństwa państwa. Mamy zatem do czynienia z odwróceniem ciężaru dowodu, a także podważeniem konstytucyjnego standardu domniemania niewinności.
- Analiza treści Uchwały SN, jej uzasadnienia i przywołanych w nim dokumentów, a także wniosku Pierwszego Prezesa SN o podjęcie tejże uchwały, każą podać w wątpliwość trafność kierunku rozstrzygnięcia przyjętego w Uchwale SN i skłaniają ku stanowisku Pierwszego Prezesa SN, zgodnie z którym – wobec istniejących wątpliwości, które należy rozstrzygnąć na korzyść jednostki – nie sposób uznać osoby, która pełniła służbę w pionie łączności za pełniącą służbę w organach bezpieczeństwa państwa.
- Analiza praktyki orzecniczej sądów powszechnych w sprawach lustracyjnych wskazuje, że sądy odstępują od ścisłego stosowania Uchwały SN. Początkowo częstokroć stanowiła ona samoistną podstawę do stwierdzenia nieprawdziwości oświadczenia lustracyjnego. Obecnie sądy w większości przypadków dokonują analizy strony podmiotowej i w przypadku funkcjonariuszy pionu łączności orzekają o prawdziwości oświadczenia lustracyjnego o niepełnieniu służby w organach bezpieczeństwa państwa. Na 95 orzeczeń sądu I i II instancji w 74

przypadkach stwierdzono, że oświadczenie lustracyjne złożono zgodnie z prawdą (jedynie w 9 przypadkach zapadło orzeczenie niekorzystne dla lustrowanego).

- W związku z wejściem w życie Nowelizacji Ustawy zaopatrzeniowej z 2016 r. istotnie zmieniły się lub zostały derogowane regulacje prawne, które stanowiły podstawę tez zawartych w Uchwale SN.

W związku z powyższym należy także stwierdzić, że na gruncie wzajemnej relacji Ustawy zaopatrzeniowej i Ustawy lustracyjnej, a także praktyki stosowania Uchwały SN, wyłania się istotne zagadnienie prawne wymagające rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy w składzie 7 sędziów, Izbę Karną Sądu Najwyższego lub połączone Izby Karną oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego.

Waga wskazanego wyżej zagadnienia prawnego, związanego z rozbieżnościami w wykładni przepisów prawa jest tym większa, że po wejściu w życie Nowelizacji z 2016 r. do sądów powszechnych wniesiono około 23 tys. odwołań od decyzji Zakładu Emerytalno – Rentowego MSWiA. Sytuacja ta zapewne przyczyni się także do znacznego wzrostu postępowań autolustracyjnych.

Dalece niewskazana, aczkolwiek prawdopodobna, jest sytuacja, w której sąd powszechny rozpatrujący odwołanie od decyzji Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA, stojąc na gruncie Uchwały SN, stwierdzi, że funkcjonariusz pionu łączności pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa i z tego tytułu prawidłowo zostało mu ograniczone świadczenie emerytalne. Natomiast sąd lustracyjny – odmawiając uwzględnienia Uchwały SN – orzeknie wobec tego funkcjonariusza, że złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, iż nie pełnił służby w organach bezpieczeństwa państwa. Pojawienie się w obrocie prawnym wykluczających się orzeczeń wydanych na gruncie Ustawy zaopatrzeniowej i Ustawy lustracyjnej jest niemożliwe do pogodzenia z konstytucyjnymi standardami zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także pewności prawa oraz – szczególnie – standardami godności (art. 30 Konstytucji RP) oraz sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP).

Rozstrzygnięcie powyższego zagadnienia prawnego przez skład 7 sędziów SN, Izbę Karną SN lub połączone izby SN, stanowiłoby zatem istotne wsparcie dla sądów powszechnych rozpoznających sprawy zmierzające do ujednoczenia praktyki stosowania Ustawy lustracyjnej i Ustawy zaopatrzeniowej.

II. UWAGI WPROWADZAJĄCE

1. ZAKRES PRZEDMIOTOWY I CEL RAPORTU

Niniejszy Raport został przygotowany na zamówienie **Stowarzyszenia Emerytów Łączności Policyjnej** (dalej: „**Zamawiający**”).

Przedmiotem Raportu jest analiza przepisów Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2020 r., poz. 723, tekst jedn.) i Ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2020 r., poz. 306, tekst jedn.) oraz praktyki ich stosowania przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy wobec funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej (dalej „**MO**”), którzy pełnili służbę na stanowiskach w Zarządzie Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Wydziałach Łączności Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych jako etatowi funkcjonariusze jednostek organizacyjnych MO w latach 1956-1990 (dalej: „**pion łączności**”).

Analiza prawna, o której mowa, dokonywana jest w szczególności w świetle Uchwały Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 r. (sygn. III UZP 8/15, dalej: „**Uchwała SN**”), dotyczącej zakwalifikowania służby w pionie łączności jako służby w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu przepisów Ustawy o zaopatrzeniu oraz Ustawy lustracyjnej. Obejmuje ona także analizę przesłanek oraz skutków stosowania Uchwały SN w postępowaniach lustracyjnych oraz postępowaniach związanych z ochroną praw emerytalnych funkcjonariuszy MO pełniących służbę w pionie łączności.

Celem Raportu jest ocena praktyki stosowania Ustawy lustracyjnej oraz Ustawy o zaopatrzeniu wobec funkcjonariuszy MO pionu łączności, pod względem zachowania standardów państwa prawnego, prawa do sądu, domniemania niewinności oraz innych norm i zasad wynikających z Konstytucji RP i dotyczących gwarancji praw i wolności obywatelskich.

2. ŹRÓDŁA

Niniejszy Raport opracowano na podstawie analizy następujących źródeł powszechnie obowiązującego prawa:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm., dalej: „**Konstytucja RP**”);
- 2) Ustawa z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu

Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2019 r., poz. 288 ze zm., dalej: „**Ustawa o zaopatrzeniu**”);

- 3) Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r., poz. 2270, dalej: „**Nowelizacja z 2016 r.**”);
- 4) Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2009 r., Nr 24, poz. 145, dalej: „**Nowelizacja z 2009 r.**”);
- 5) Ustawa z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2019 r., poz. 430 tekst jedn. ze zm., dalej: „**Ustawa lustracyjna**”);
- 6) Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Urzędzie Ochrony Państwa (Dz. U. z 1999 r. Nr 51, poz. 526, tekst jedn. ze zm., dalej: „**Ustawa o UOP**”);
- 7) Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. poz. 360, tekst jedn. z 2020 r. ze zm., dalej: „**Ustawa o Policji**”);
- 8) Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie "Zasad techniki prawodawczej" (Dz. U. z 2016 r. poz. 283, tekst jedn., dalej: „**ZTP**”).

Ponadto na potrzeby Raportu dokonano także analizy orzecznictwa sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego, w tym Uchwały SN, a także dostępnych publicznie aktów prawa wewnętrznego, dotyczących analizowanego zagadnienia.

III. ZARYS STANU PRAWNEGO I FAKTYCZNEGO DO DNIA WYDANIA UCHWAŁY SN

1. CHARAKTERYSTYKA REGULACJI DEZUBEKIZACYJNYCH W SYSTEMIE ZAOPATRZENIA EMERYTALNEGO FUNKCJONARIUSZY SŁUŻB MUNDUROWYCH

Dnia 18 lutego 1994 r. uchwalono Ustawę o zaopatrzeniu, która zastąpiła ustawę z dnia 31 stycznia 1959 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej oraz ich rodzin (Dz. U. z 1983 r. Nr 46, poz. 210, ze zm.). Ustawa o zaopatrzeniu określa m.in. funkcjonariuszy uprawnionych do zaopatrzenia emerytalnego z tytułu wystugi lat lub w razie całkowitej niezdolności do służby (art. 1), rodzaje świadczeń przysługujących

funkcjonariuszom (art. 2), podstawę wymiaru emerytury lub renty inwalidzkiej (art. 5) oraz warunki przyznania emerytury policyjnej (art. 12).

Ustawa o zaopatrzeniu w swoim pierwotnym brzmieniu zrównywała emerytury funkcjonariuszy wysłużone w tajnej policji politycznej w latach 1944-1989 ze służbą w Policji, Urzędzie Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej w Służbie Więziennej. Ustawodawca przesądził, że emerytura policyjna nie będzie przysługiwała tylko tym byłym funkcjonariuszom, którzy:

w latach 1944-1956 w charakterze funkcjonariusza organów bezpieczeństwa państwa, porządku i bezpieczeństwa publicznego, przy wykonywaniu czynności służbowych popełnili przestępstwo przeciwko wymiarowi sprawiedliwości lub naruszające dobra osobiste obywatela i za to zostali zwolnieni dyscyplinarnie, umorzono wobec nich postępowanie karne ze względu na znikomy lub nieznaczny stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu lub zostali skazani z winy umyślnej prawomocnym wyrokiem sądu.

Przepis ten miał uniemożliwić skorzystanie z uprzywilejowanego systemu zaopatrzenia emerytalnego¹ funkcjonariuszom organów bezpieczeństwa z lat 1944-1956, którzy dopuścili się czynów nazywanych wówczas *stosowaniem niedozwolonych metod w śledztwie*.

Dnia 23 stycznia 2009 r. znowelizowano Ustawę o zaopatrzeniu. W Nowelizacji z 2009 r. przewidziano dodanie do Ustawy o zaopatrzeniu art. 15b, który wprowadzał zasadę mówiącą, że do okresów równoważnych ze służbą w Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego czy innych służbach mundurowych zalicza się okresy służby w organach bezpieczeństwa państwa w latach 1944-1990, przy czym wymiar emerytury za te okresy (służby w organach bezpieczeństwa) wynosić miał 0,7% za każdy rok służby².

Art. 15b Ustawy o zaopatrzeniu posługiwał się pojęciem „*organy bezpieczeństwa państwa*”. Przepisy Ustawy o zaopatrzeniu nie definiowały tego pojęcia, ale odwoływały się w tym zakresie do treści art. 2 Ustawy lustracyjnej.

Art. 2 ust. 1 Ustawy lustracyjnej wymieniał podmioty, które ustawa uznaje za organy bezpieczeństwa państwa. Wśród nich ustawodawca wskazał w pkt 5 „*instytucje centralne Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz podległe im jednostki terenowe w wojewódzkich, powiatowych i równorzędnych komendach Milicji Obywatelskiej oraz w wojewódzkich, rejonowych i równorzędnych urzędach spraw wewnętrznych*”. W art. 2 ust. 3 Ustawy lustracyjnej wskazano natomiast, że „*jednostkami Służby Bezpieczeństwa, w rozumieniu ustawy, są te jednostki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, które z mocy prawa podlegały rozwiązaniu w chwili zorganizowania Urzędu Ochrony Państwa, oraz te jednostki, które były ich poprzedniczkami*”.

¹ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 lutego 2010 r., sygn. akt K 6/09, LEX nr 560317.

² Uzasadnienie do projektu ustawy, dostępne pod adresem [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/EB5E1009EA31AA12C12574E300359142/\\$file/1140.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/EB5E1009EA31AA12C12574E300359142/$file/1140.pdf) (dostęp: 16 listopada 2019 r.).

Przepis art. 15b Ustawy o zaopatrzeniu zmieniał też zasady liczenia emerytury policyjnej dla wskazanej w nim grupy osób. Określał on odrębną zasadę liczenia wysokości emerytury tych funkcjonariuszy, którzy pełnili służbę w organach bezpieczeństwa państwa. Nowelizacja z 2009 r. wprowadzała więc istotne zmiany względem poprzedniego stanu prawnego.

Ustawa o zaopatrzeniu w swoim pierwotnym brzmieniu nie wymieniała nazw organów bezpieczeństwa państwa, porządku i bezpieczeństwa publicznego Polski Ludowej. Uczynił to dopiero nowy art. 15b Ustawy o zaopatrzeniu, który wskazywał na katalog organów bezpieczeństwa znajdujący się w art. 2 Ustawy lustracyjnej.

2. ROZBIEŻNOŚCI DOTYCZĄCE KWALIFIKACJI SŁUŻBY W PIONIE ŁĄCZNOŚCI MO JAKO SŁUŻBY W ORGANACH BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA W ORZECZNICTWIE SĄDÓW

Zmiana Ustawy o zaopatrzeniu polegająca na odwoływanym się do pojęcia *organów bezpieczeństwa państwa* z art. 2 Ustawy lustracyjnej wywołała rozbieżności w orzecznictwie sądów okręgowych i apelacyjnych. Rozbieżności te dotyczyły zakwalifikowania służby w MO pełnionej w Zarządzie Łączności i Wydziałach Łączności w latach 1984-1990 jako służby w organach bezpieczeństwa państwa. Pojawiały się one przy rozstrzyganiu przez sądy powszechne odwołań od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji dotyczących przeliczenia wysokości emerytur funkcjonariuszy służb mundurowych na podstawie art. 15b Ustawy o zaopatrzeniu. Część sądów wyrażała pogląd, że pełnienie służby w Zarządzie Łączności należy uznać za służbę w organach bezpieczeństwa, zaś inna część odmawiała zakwalifikowania Zarządu Łączności do tych organów.

We wniosku Pierwszej Prezes Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2015 r. o rozpoznanie przez skład 7 sędziów zagadnienia prawnego (dalej: „**Wniosek Pierwszej Prezes SN**”) zwrócono uwagę na szereg rozbieżności w wykładni prawa i sposobie interpretacji przepisów Ustawy o zaopatrzeniu i Ustawy lustracyjnej. Pierwsza Prezes Sądu Najwyższego wskazała na 19 wyroków potwierdzających, że służba w Zarządzie Łączności MO była służbą w organach bezpieczeństwa państwa oraz 7 wyroków o przeciwnej treści³.

Poniżej przedstawiono zestawienie wyroków będących podstawą Wniosku Pierwszej Prezes SN wraz ze wskazaniem na główne tezy wyroków oraz zarys stanów faktycznych będących podstawą rozstrzygnięć.

Wszystkie poniższe sprawy dotyczą odwołań od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji dotyczących przeliczenia wysokości emerytur funkcjonariuszy służb mundurowych na podstawie art. 15b Ustawy o zaopatrzeniu.

³ Wniosek Pierwszej Prezes SN z dnia 20 maja 2015 r. o rozpoznanie przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego zagadnienia prawnego, znak BSA III – 4110 -3/15, dostęp z dnia 19.11.2019 r. pod adresem http://www.sn.pl/sprawy/SiteAssets/Lists/Zagadnienia_prawne/NewForm/III-UZP-0008_15_p.pdf, s. 3

A) Wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 21 listopada 2012 r., sygn.

VI U 2574/12

- osoba pełniąca służbę w Zarządzie łączności **jest** osobą, o której mowa w art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• Ubezpieczona była zatrudniona w okresie od 8 września 1982 r. do 30 września 1983 r. w Okręgowym Urzędzie (...) Międzyzmiastowej na stanowisku telegrafistki, a następnie pełniła służbę w okresie od dnia 1 października 1983 r. do 31 lipca 1990 r. w Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych w charakterze telegrafistki oraz szyfranta stacji szyfrów.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Rozstrzygnięcie nie wymagało czynienia ustaleń przez Sąd w zakresie zadań realizowanych przez Ubezpieczoną w ramach pełnionej służby w jednostkach będących organami bezpieczeństwa państwa;▪ Samo podjęcie i pełnienie służby w organach wchodzących w skład aparatu bezpieczeństwa, niezależnie od zadań realizowanych przez danego funkcjonariusza w ramach tej służby i skutków jego osobistych działań powoduje zastosowanie art. 15b ustawy o zaopatrzeniu;▪ Fakt dopuszczenia Ubezpieczonej do dalszego pełnienia służby publicznej w 1990 r. po uprzednim zweryfikowaniu nie ma wpływu na rozstrzygnięcie sprawy – dopuszczenie do dalszej służby po pozytywnym zweryfikowaniu przydatności do służby nie zmienia oceny wcześniejszej służby w organach totalitarnej państwowej przemocy politycznej;▪ Żaden wybór służby w tajnej policji politycznej państwa komunistycznego nie zasługuje na aprobatę, niezależnie od komórki organizacyjnej i stanowiska służbowego funkcjonariusza;▪ Wystarczającym dowodem potwierdzającym pełnienie przez Ubezpieczoną służby w organach bezpieczeństwa państwa była informacja z Instytutu Pamięci Narodowej (dalej: „IPN”) o przebiegu służby Ubezpieczonej sporządzona na podstawie posiadanych przez IPN akt osobowych oraz zaświadczenie o przebiegu służby. W zaświadczeniu wskazano, że w okresie od 1 października 1983 r. do 31 lipca 1990 r. Ubezpieczona pełniła służbę w Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych.

B) Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 24 stycznia 2013 r., sygn.

III AUa 224/13

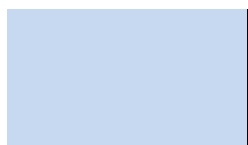
Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 21 listopada 2012 r., sygn. VI U 2574/12 (omówiony powyżej).

Sąd w całości zgodził się z ustaleniami faktycznymi oraz oceną prawną przyjętą przez Sąd pierwszej instancji.

C) Wyrok Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 29 kwietnia 2013 r., sygn. VI U 1225/12

- osoba pełniąca służbę w Zarządzie łączności **nie jest** osobą, o której mowa w art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• Ubezpieczony pełnił służbę w Milicji Obywatelskiej/Policji na następujących stanowiskach:<ul style="list-style-type: none">➤ od 1 lipca 1979 r. – technik sekcji przewodowej Wydziału łączności Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej,➤ od 1 lutego 1982 r. – starszy technik sekcji przewodowej Wydziału łączności Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej,➤ od 1 czerwca 1988 r. – starszy inżynier sekcji radiowej w Wydziale łączności Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych,➤ od 31 lipca 1990 r. – kierownik sekcji przewodowej Wydziału łączności w Komendzie Wojewódzkiej Policji;• Ubezpieczony w trakcie całego zatrudnienia nie przechodził żadnej weryfikacji - pracował w logistyce, w ramach której funkcjonowały takie wydziały, jak: łączności, inwestycji i remontów, kadr i szkolenia.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Organ emerytalny otrzymał informację z IPN o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa, o których mowa w art. 2 ustawy lustracyjnej. Sąd ustalił, że Ubezpieczony nie był funkcjonariuszem Służby Bezpieczeństwa na podstawie akt osobowych i zeznań odwołującego się;▪ Sąd ocenił przy tym, że informacja z IPN nie jest zgodna ze stanem rzeczywistym;▪ Okolicznością sporną była służba Ubezpieczonego w jednostce Służby Bezpieczeństwa w Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych, a zatem w terenowej jednostce Służby Bezpieczeństwa w Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych;

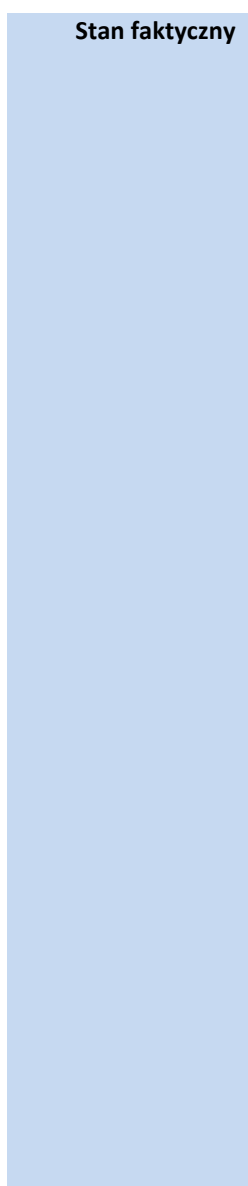

- Sąd uznał, że służba Ubezpieczonego nie może zostać uznana za służbę w organach bezpieczeństwa państwa; Ubezpieczony pracował w Wydziale łączności w Milicji Obywatelskiej.

D) Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 5 sierpnia 2014 r., sygn. III AUa 1098/13

- osoba pełniąca służbę w Zarządzie łączności **jest** osobą, o której mowa w art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 29 kwietnia 2013 r., sygn. VI U 1225/12 (omówiony powyżej).

Stan faktyczny

- Sąd Apelacyjny zauważył konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego względem ustaleń poczynionych przez Sąd I instancji i zwrócił się do IPN o wyjaśnienie podstawy faktycznej i prawnej zakwalifikowania okresu służby Ubezpieczonego do służby w organach bezpieczeństwa. IPN odpowiedział, że służba w Zarządzie łączności oraz terenowych komórkach tego pionu jest traktowana przez IPN jako taka służba;
- W odpowiedzi IPN wskazał, że służba w Zarządzie łączności oraz terenowych komórkach tego pionu w okresie od 1 stycznia 1984 r. do 31 lipca 1990 r. jest traktowana przez IPN jako służba w organach bezpieczeństwa państwa w myśl art. 2 ust. 1 pkt 5 oraz art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej. IPN powołał się na Zarządzenie nr 043/90 Ministra Spraw Wewnętrznych z 10 maja 1990 r. w sprawie zaprzestania działalności Służby Bezpieczeństwa, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 lipca 1990 r. w sprawie nadania statutu organizacyjnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, notatkę z 25 czerwca 1984 r. dotyczącą propozycji podziału jednostek organizacyjnych MSW, Decyzję nr (...) Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 kwietnia 1989 r. w sprawie przekazania Szefom WUSW ((...)) niektórych uprawnień dotyczących przenoszenia stanowisk etatowych funkcjonariuszy SB i MO pomiędzy podległymi jednostkami i komórkami organizacyjnymi. Do pisma IPN załączył dokumenty w postaci uwierzytelnionych kopii Zarządzenia nr 043/90, Notatki z dnia 25 czerwca 1984 r., pisma Podsekretarza Stanu MSW do szefów WUSW z dnia 2 stycznia 1984 r., Decyzji nr (...) z dnia 6 kwietnia 1989 r., Zarządzenia nr 098/83 z dnia 30 grudnia 1983 r., Zarządzenia nr 011/85 z dnia 13 lutego 1985 r., Zarządzenia nr 051/85 z dnia 18 lipca 1985 r., Zarządzenia nr 041/89 z dnia 11 maja 1989 r., Zarządzenia 097/89 z dnia 28 listopada 1989 r.

Ocena Sądu

- Po powyższym uzupełnieniu materiału dowodowego Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja organu rentowego jest uzasadniona, albowiem Ubezpieczony w okresie od 1 lutego 1984 r. do 31 lipca 1990 pełnił

służbę w organach bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 2 ustawy lustracyjnej;

- Żadna z ustaw nie uzależnia zastosowania art. 15b ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu od oceny charakteru służby w organach bezpieczeństwa, to jest pełnienia służby na określonym stanowisku czy wykonywania określonych czynności lub zadań;
- Warunkiem zastosowania przepisu art. 15b ustawy o zaopatrzeniu jest tylko ustalenie, że ubezpieczony pełnił służbę w organach bezpieczeństwa państwa, a nie ocena jej charakteru;
- Ustawodawca nie uzależnił zastosowania art. 15b ustawy o zaopatrzeniu od zakresu obowiązków i faktycznie wykonywanych działań na stanowisku pracownika służby w organach bezpieczeństwa państwa w latach 1944-1990, a jedynie od samego faktu zatrudnienia w organach bezpieczeństwa państwa;
- O pełnieniu służby w organie bezpieczeństwa państwa decydować powinna jedynie kwalifikacja danej jednostki jako organu bezpieczeństwa państwa;
- Ocena czy Ubezpieczony pełnił służbę w organach bezpieczeństwa państwa powinna się opierać na analizie aktów prawnych, które zaliczają Zarząd łączności oraz Wydziały łączności do organów bezpieczeństwa. Te akty prawne to m.in. Zarządzenie nr 098/83 MSW z dnia 30 grudnia 1983 r. w sprawie zakresu działania członków Kierownictwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

E) Wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 30 stycznia 2013 r. sygn. V U 1928/12

- osoba pełniąca służbę w Zarządzie łączności **jest** osobą, o której mowa w art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• Ubezpieczona zajmowała stanowisko telefonistki od dnia 1 stycznia 1984 r. do dnia 1 czerwca 1988 r. w Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych w Wydziale łączności;• Od dnia 1 czerwca 1988 r. w Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych była telegrafistką (Samodzielna Sekcja A Służby Bezpieczeństwa);• Od dnia 16 stycznia 1989 r. do dnia 1 stycznia 1990 r. była referentem techniki operacyjnej w Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych (Samodzielna Sekcja A Służby Bezpieczeństwa).
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd ocenił, że od dnia 1 stycznia 1984 r. do dnia 1990 r. Ubezpieczona pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 2 ustawy lustracyjnej – Sąd uznał, że jednostka, w której

Ubezpieczona pełniła służbę, spełnia kryterium organu bezpieczeństwa;

- Skoro zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy lustracyjnej organami bezpieczeństwa państwa, w rozumieniu ustawy, są między innymi instytucje centralne Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz podległe im jednostki terenowe w wojewódzkich, powiatowych i równorzędnych komendach Milicji Obywatelskiej oraz w wojewódzkich, rejonowych i równorzędnych urzędach spraw wewnętrznych, to prawidłowo służba odwołującej w jednostkach wymienionych powyżej, przed 10 sierpnia 1990 r., w których odwołująca służyła w charakterze funkcjonariusza została przez IPN zakwalifikowana jako służba w organach bezpieczeństwa państwa.

F) Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 23 października 2013 r., sygn. III AUa 488/13

- osoba pełniąca służbę w Zarządzie Łączności **jest** osobą, o której mowa w art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 30 stycznia 2013 r., sygn. V U 1928/12 (omówiony powyżej).

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• Sąd ocenił, że Sąd I instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Przepisy prawa ubezpieczeń społecznych powinny być wykładane ściśle, co oznacza prymat dyrektyw wykładni językowej. Z wykładni art. 15b ustawy o zaopatrzeniu wynika wprost, które z organów należy traktować jako organy bezpieczeństwa państwa;▪ Z wykładni językowej art. 15b ustawy o zaopatrzeniu, odsyłającego do art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy lustracyjnej wynika wprost, które z organów należy traktować jako organy bezpieczeństwa państwa. Zatem skoro wojewódzkie, powiatowe i równorzędne komendy Milicji Obywatelskiej zostały wymienione, jako organy bezpieczeństwa państwa, nie należało w niniejszej sprawie dokonywać odmiennej wykładni tego przepisu;▪ Okres pełnienia służby w charakterze telefonistki należy uznać za pełnienie służby w organach bezpieczeństwa państwa.

G) Wyrok Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 21 stycznia 2013 r., sygn. VI U 1175/12

- osoba pełniąca służbę w Zarządzie Łączności **jest** osobą, o której mowa w art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• Ubezpieczony:<ul style="list-style-type: none">➤ od 1 lipca 1987 r. rozpoczął pracę w Milicji Obywatelskiej,➤ w dniu 21 października 1987 r. złożył wniosek o przeniesienie do służby w III Wydziale Służby Bezpieczeństwa,➤ od 16 listopada 1987 r. do 16 maja 1988 r. zajmował stanowisko milicjanta plutonu patrolowego Rejonowego (...) na wolnym etacie referenta techniki operacyjnej w Wydziale Paszportów SB,➤ od 16 maja 1988 r. do 15 grudnia 1988 r. zajmował stanowisko telegrafisty w Samodzielnej Sekcji A SB Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych,➤ od 16 grudnia 1988 r. do 31 lipca 1990 r. zajmował stanowisko referenta techniki operacyjnej w Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych;• Powyższe zostało udowodnione w oparciu o zaświadczenie o przebiegu służby sporządzone na podstawie akt osobowych funkcjonariusza z Instytutu Pamięi Narodowej.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Fakt zatrudnienia w powyższych jednostkach przesądza, że Ubezpieczony odbywał służbę w terenowych jednostkach Służby Bezpieczeństwa;▪ Sąd ocenił, że w okresie od 16 listopada 1987 r. do 31 lipca 1990 r. odwołujący pełnił służbę w organach bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 2 ustawy lustracyjnej.

H) Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 listopada 2013 r., sygn. III AUa 406/13

- osoba pełniącą służbę w Zarządzie Łączności **jest** osobą, o której mowa w art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 21 stycznia 2013 r., sygn. VI U 1175/12 (omówiony powyżej).

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd ocenił, że Sąd I instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych.
-----------------------	--

Ocena Sądu

- Z zaświadczenia o przebiegu służby oraz z zachowanej dokumentacji osobowej Ubezpieczonego jednoznacznie wynika, że Ubezpieczony, niezależnie od tego jak nazywano stanowisko, do którego był w danym okresie przypisany, pełnił służbę w organach bezpieczeństwa państwa wskazanych w art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy lustracyjnej;
- Przeniesienie Ubezpieczonego od 16 maja 1988 r. z pracy operacyjnej na stanowisko telegrafisty, a następnie referenta techniki operacyjnej w Samodzielnej Sekcji A SB nie łączyło się ze zmianą statusu służby – Ubezpieczony nadal pełnił służbę w pionie SB (Samodzielnej Sekcji A).

I) Wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 13 lutego 2014 r., sygn. VII U 659/13

- osoba pełniąca służbę w Zarządzie Łączności **jest** osobą, o której mowa w art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej.

Stan faktyczny

- Na podstawie rozkazu z dnia 2 grudnia 1985 r. Ubezpieczona została przyjęta do służby w Milicji Obywatelskiej i mianowana funkcjonariuszem w okresie służby przygotowawczej na stanowisko sekretarz-maszynistka Sekcji Ogólnej Wydziału (...) w Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych - Ubezpieczonej powierzono obsługę sekretariatu Zastępcy Szefa WUSW do spraw Służby Bezpieczeństwa – prowadziła dokumentację w sekretariacie, sporządzała maszynopisy dokumentów;
- W karcie przebiegu przedsięwzięć adaptacyjno-wdrożeniowych, stanowiących podsumowanie okresu służby przygotowawczej wpisano, że Ubezpieczona – sekretarz-maszynistka Wydziału (...), została przyjęta do służby w SB-MO, złożyła ślubowanie, zapoznano ją z ustawą o służbie funkcjonariuszy SB i MO i zasadami etyki i obyczajów funkcjonariuszy SB i MO;
- Rozkazem personalnym z dnia 25 lipca 1990 r. Szef WUSW na podstawie art. 131 ust. 1 ustawy o Urzędzie Ochrony Bezpieczeństwa zwolnił z mocy prawa z dniem 31 lipca 1990 r. funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, w tym starszego kaprała B. K. - sekretarza maszynistkę Wydziału;
- W lipcu 1990 r. wnioskodawczyni złożyła wniosek o przyjęcie do służby w Policji jako byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa. We wniosku osobiście podała, że ostatnio zajmowała stanowisko w Wydziale Ogólnym - sekretarz maszynistka w sekretariacie Zastępcy Szefa WUSW d/s SB, d/s MO;
- Wnioskodawczyni posiadała legitymację służbową Milicji Obywatelskiej Wydziału (...). Wynagrodzenie pobierała z list płac Wydziału (...). Podpisywała listę obecności pracowników Wydziału (...);

	<ul style="list-style-type: none">▪ Akta osobowe Ubezpieczonej nie zawierały rozkazu przyjmującego jej do służby w SB.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Istniejące akta osobowe nie zawierają rozkazu przyjmującego wnioskodawczynię do służby w SB - jednakże zdaniem Sądu brak takich rozkazów w aktach osobowych nie stanowi o tym, że wnioskodawczyni nie pełniła służby w organach bezpieczeństwa państwa;▪ Sąd wykluczył, aby rozkaz zwalniający z mocy prawa wnioskodawczynię jako funkcjonariusza SB (na podstawie art. 131 ust. 1 ustawy o UOP) powstał przez pomyłkę;▪ Ubezpieczona formalnie została powołana do służby w milicji, jednak w rzeczywistości pełniła służbę wykonując swoje obowiązki w SB;▪ Z akt osobowych jednoznacznie też wynika, że wnioskodawczyni od początku procesu rekrutacyjnego związanego z przyjęciem do służby była oceniana pod kątem zatrudnienia na stanowisko sekretarza-maszynistki do obsługi sekretariatu Zastępcy szefa WUSW d/s Służby Bezpieczeństwa i w tym celu przyjęto ją do służby w organach MO. Zastępca szefa WUSW d/s Służby Bezpieczeństwa działał w strukturze Służby Bezpieczeństwa. Był w istocie Szefem Służby Bezpieczeństwa w województwie. Trudno uznać w tej sytuacji, że wnioskodawczyni, która prowadziła sekretariat szefa SB na województwo, a więc osoby pełniącej administracyjnie w SB najwyższą funkcję w województwie, nie pełniła służby w organach bezpieczeństwa;▪ Funkcjonowanie Służby Bezpieczeństwa na gruncie ustawowym było uregulowane przepisami o Milicji Obywatelskiej i funkcjonariusze pełniący służbę w SB byli formalnie funkcjonariuszami MO;▪ Dokumenty zgromadzone w sprawie oraz dokonane przez Sąd ustalenia dowodzą, że wnioskodawczyni w okresie od 1 grudnia 1985 r. do 27 maja 1990 r. pełniła służbę w Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych w B. Pełniąc codzienne, stałe obowiązki sekretarza-maszynistki obsługującej sekretariat zastępcy szefa WUSW d/s Służby Bezpieczeństwa była funkcjonariuszem terenowych organów bezpieczeństwa państwa;▪ Dla obniżenia podstawy wymiaru emerytury bez znaczenia jest rodzaj wykonywanych czynności w trakcie służby w organach bezpieczeństwa państwa oraz zajmowane stanowisko.

J) Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 30 lipca 2014 r., sygn. III AUa 459/14

- osoba pełniąca służbę w Zarządzie Łączności **nie jest** osobą, o której mowa w art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd drugiej instancji nie kwestionował ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd I instancji.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd drugiej instancji wskazał, że Sąd pierwszej instancji myli pojęcia funkcjonariusz MO i SB, uznając je za tożsame;▪ Wbrew stanowisku Sądu I instancji, w ocenie Sądu II instancji żaden z dowodów przytoczonych przez Sąd I instancji dotyczących przebiegu służby nie wskazuje, aby wnioskodawczyni była funkcjonariuszem Służby Bezpieczeństwa;▪ Fakt wykonywania przez nią funkcji sekretarki w sekretariacie Zastępcy Szefa Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych do spraw Służby Bezpieczeństwa nie przesądza o zakwalifikowaniu skarżącej jako funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa – stanowisko to znajduje potwierdzenie w dołączonych do akt osobowych skarżącej dokumentach, z których bezspornie wynika, że wnioskodawczyni nigdy nie znajdowała się na etacie Służby Bezpieczeństwa;▪ Weryfikacja Ubezpieczonej jako funkcjonariuszki Służby Bezpieczeństwa była bezzasadna i wynikała najprawdopodobniej z rażącej pomyłki;▪ Wyjaśnienia wnioskodawczyni, że pracując w Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych w dziale ogólnym w sekretariacie zastępcy szefa do spraw Służby Bezpieczeństwa, na stanowisku sekretarki-maszynistki, nie przestała być funkcjonariuszem MO i nigdy nie była funkcjonariuszem Służby Bezpieczeństwa, nie zostały podważone przez żaden z dowodów.

K) Wyrok Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 24 czerwca 2013 r., sygn. VI U 1629/12

- osoba pełniąca służbę w Zarządzie Łączności nie jest osobą, o której mowa w art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">▪ Ubezpieczony w okresie od 1 sierpnia 1982 r. do 1 lutego 1990 r. pełnił służbę w Wydziale Łączności, a do jego obowiązków służbowych należało rozwożenie korespondencji służbowej;▪ Powyższe ustalono na podstawie akt osobowych dostarczonych przez IPN;▪ IPN podkreślił, że nie dokonuje analizy ani nie ocenia, jaki charakter miała służba danego funkcjonariusza oraz jaki był zakres wykonywanych przez niego czynności i zadań – ustaleniu przez IPN podlega jedynie to, czy jednostka organizacyjna spełnia kryteria z art. 2 ustawy lustracyjnej;
-----------------------	--

	<ul style="list-style-type: none">IPN wskazał, że służbę w Zarządzie Łączności MSW od 1 stycznia 1984 do 31 lipca 1990 r. traktuje jako służbę w organach bezpieczeństwa państwa.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">Sam przepis art. 2 ust. 3 Ustawy lustracyjnej jest wystarczający do rozstrzygnięcia, czy dana jednostka MSW jest jednostką SB, a zarazem organem bezpieczeństwa państwa;Służba w Zarządzie Łączności MSW nie była w myśl art. 2 ust. 3 Ustawy lustracyjnej jednostką SB – nie została ona bowiem rozwiązana z mocy prawa z chwilą likwidacji SB i utworzenia UOP;Sąd podkreślił, że Ubezpieczony nigdy nie otrzymał żadnego rozkazu, który zmieniłby rodzaj służby, przez cały okres zatrudnienia był milicjantem i nie podlegał weryfikacji (która była obowiązkowa dla funkcjonariuszy SB);Fakt, że Ubezpieczony cały czas był milicjantem podkreśla dokument „Przebieg służby”.

L) Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 5 grudnia 2013 r., sygn. III AUa 1012/13

- osoba pełniąca służbę w Zarządzie Łączności **nie jest** osobą, o której mowa w art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 24 czerwca 2013 r., sygn. VI U 1629/12 (omówiony powyżej).

Sąd w całości zgodził się z ustaleniami faktycznymi oraz oceną prawną przyjętą przez Sąd pierwszej instancji

* * *

Z powyższego zestawienia wynika, że w orzecznictwie istniał spór co do zakwalifikowania Zarządu Łączności i Wydziałów Łączności MO do organów bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 2 Ustawy lustracyjnej. Część sądów stała na stanowisku, że pion łączności należy zakwalifikować do tych organów. W konsekwencji w orzeczeniach tych przyjmowano, że sam fakt pełnienia służby w pionie łączności MO, bez względu rodzaj pełnionych zadań przez danego funkcjonariusza w ramach tej służby i skutków jego działań, jest jednoznaczny z przynależnością do organów bezpieczeństwa państwa i powoduje obniżenie świadczeń emerytalnych.

W drugiej – przeciwstawnej – linii orzeczniczej, sądy odmawiały automatycznego zakwalifikowania osoby służącej w pionie łączności do organów bezpieczeństwa państwa.

W świetle poglądów prezentowanych w tych orzeczeniach samo wskazanie, że Ubezpieczony pełnił służbę w pionie łączności MO nie jest wystarczające dla uznania, że pełnił służbę w organach bezpieczeństwa państwa. Dla uzasadnienia tej tezy konieczne było przedstawienie dowodów, które przesądzałyby, że określona osoba była funkcjonariuszem Służby Bezpieczeństwa.

Zarysowana w ten sposób rozbieżność w orzecznictwie sądów powszechnych dała podstawę do wystąpienia przez Pierwszego Prezesa SN z wnioskiem o rozpoznanie przez skład 7 sędziów SN zagadnienia prawnego, a następnie podjęcia Uchwały SN.

IV. GENEZA, TREŚĆ I UZASADNIENIE UCHWAŁY SN

1. WNIOSEK PIERWSZEGO PREZESA SN O ROZPOZNANIE ZAGADNIENIA PRAWNEGO

Dnia 20 maja 2015 r. Pierwszy Prezes SN, w związku z powyższymi rozbieżnościami w orzecznictwie, wniósł o rozpoznanie przez skład siedmiu sędziów SN następującego zagadnienia prawnego:

„Czy służba funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej pełniona w latach 1984–1990 w Zarządzie łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Wydziałach łączności Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych była służbą w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów.”

Wniosek Pierwszego Prezesa SN został złożony w trybie art. 60 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2002 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 499 tekst jedn.). Przepis ten pozwalał na złożenie takiego wniosku m.in. wtedy, gdy w orzecznictwie sądów powszechnych pojawią się rozbieżności w wykładni prawa. Pierwszy Prezes SN uznał, że takie właśnie wątpliwości zachodzą w orzecznictwie zarówno sądów okręgowych, jak i apelacyjnych.

Pierwszy Prezes SN poddał analizie 26 wyroków sądów w sprawach o przeliczenie emerytury na podstawie art. 15b Ustawy o zaopatrzeniu (część z nich została omówiona powyżej). Wskazał na dziewięć wyroków sądów okręgowych wyrażających pogląd, że służbę w Zarządzie łączności MO należy zakwalifikować jako służbę w organach bezpieczeństwa (siedem z nich zostało utrzymanych w mocy przez sądy apelacyjne). Następnie podał cztery orzeczenia sądów okręgowych wyrażających stanowisko, że powyższego okresu służby nie można zakwalifikować jako okresu służby w organach bezpieczeństwa państwa (sądy apelacyjne utrzymały w mocy tylko jeden wyrok). W rezultacie wydanych zostało 19 wyroków potwierdzających, że służba w Zarządzie łączności była służbą w organach bezpieczeństwa oraz 7 wyroków przeciwnej treści.

W ocenie Pierwszego Prezesa SN powyższy stan uzasadniał przedstawienie wniosku do Sądu Najwyższego o wyjaśnienie rozbieżności w orzecznictwie.

Pierwszy Prezes SN w swoim wniosku wskazał na akty prawne oraz inne dokumenty, które były brane pod uwagę przez sądy przy wyrokowaniu. Co istotne, zarówno orzeczenia sądów wyrażające stanowisko potwierdzające, jak i negujące, że służba w Zarządzie Łączności MO była służbą w organach bezpieczeństwa, były oparte na analizie tych samych dokumentów źródłowych. Chodzi o m.in. o:

- uchwałę nr 144/83 Rady Ministrów z dnia 21 października 1983 r. w sprawie nadania statutu organizacyjnego MSW,
- zarządzenie nr 098/83 MSW z dnia 30 grudnia 1983 r. w sprawie zakresu działania członków kierownictwa MSW,
- notatkę gen. Straszewskiego z dnia 2 stycznia 1984 r. skierowaną do Szefów Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych, aby zgodnie z decyzją Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 grudnia 1983 r. podporządkować Wydział Łączności do bezpośredniego nadzoru zastępcy szefa wojewódzkiego (stołecznego) MSW ds. Służby Bezpieczeństwa.

Z uwagi na fakt, że odmienna interpretacja dotyczy tych samych aktów administracyjnych, Pierwszy Prezes SN stwierdził, że problem wymaga całościowej analizy regulacji prawnych z uwzględnieniem ich kontekstu historycznego. Punktem wyjścia miał stać się art. 2 Ustawy lustracyjnej, który w swoim katalogu wymienia organy bezpieczeństwa państwa. Do tego katalogu zaliczono m.in. *„instytucje centralne Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz podległe im jednostki terenowe w wojewódzkich, powiatowych i równorzędnych komendach Milicji Obywatelskiej oraz w wojewódzkich, rejonowych i równorzędnych urzędach spraw wewnętrznych”* (art. 2 ust. 1 pkt 5 Ustawy lustracyjnej).

W treści powyższego wniosku Pierwszy Prezes SN zamieściła również swoje stanowisko odnośnie wskazanej rozbieżności interpretacyjnej art. 2 ust. 1 pkt 5 Ustawy lustracyjnej. Wskazała, że *„w praktyce nie jest możliwe, w oparciu o akceptowane metody wykładni wskazanie, że dany podmiot był instytucją centralną lub terenową Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych”*. Stanowisko to uzasadniała tym, że co prawda do grudnia 1956 r. fakt istnienia organów bezpieczeństwa był wręcz eksponowany, o tyle w następnym okresie doszło do kamuflowania aparatu bezpieczeństwa. Jego struktury zostały przekształcone, tworząc Służbę Bezpieczeństwa i na szczeblu centralnym włączone do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, a na szczeblu terenowym do Komendy Milicji Obywatelskiej. Służba Bezpieczeństwa w świetle powszechnie obowiązujących aktów prawnych nigdy nie uzyskała samodzielnego bytu oraz – zdaniem Pierwszego Prezesa SN – nie została wystarczająco precyzyjnie zdefiniowana.

Pierwszy Prezes wskazał, że dopiero z uchwaleniem i ogłoszeniem ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działalności podległych mu organów (Dz. U. Nr 38, poz. 172) przyznano oficjalnie istnienie tej służby, jako formacji realizującej zadania z zakresu ochrony bezpieczeństwa państwa oraz wyodrębniono korpus funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Służba Bezpieczeństwa funkcjonowała jako wyznaczone Departamenty Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz wydziały

wojewódzkich lub referaty powiatowych (rejonowych) Komend Milicji Obywatelskiej. Oddawanie do dyspozycji Służby Bezpieczeństwa struktur tych organów dokonywało się w oparciu o miejscowe akty prawne niższego rzędu, mające postać zarządzeń, wytycznych i rozkazów, a w sferze pracowniczej (etatowej) – rozkazów personalnych.

Pierwszy Prezes SN odniósł się również do tego, że IPN oraz niektóre sądy wywodzą przynależność Zarządu Łączności do Służby Bezpieczeństwa MO przede wszystkim z treści decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 grudnia 1983 r., o której mowa w piśmie gen. Straszewskiego, dotyczącym podporządkowania wydziałów łączności do bezpośredniego nadzoru zastępcy szefa wojewódzkiego urzędu spraw wewnętrznych do spraw służby bezpieczeństwa. Pierwszy Prezes SN wskazał, że decyzja ta nie tylko nie ma postaci materialnej (nie zachowała się w archiwach IPN), ale także nie jest wymieniona w wykazie obowiązujących resortowych aktów prawnych.

Nawet jeśli założyć istnienie decyzji z dnia 8 grudnia 1983 r., to – jak wskazuje Pierwszy Prezes SN – należy zaznaczyć, że na podstawie takiej decyzji lub zarządzenia organizacyjnego niezbędne byłoby mianowanie każdego pracownika Wydziału Łączności rozkazem personalnym na funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa – takie rozkazy w stosunku do funkcjonariuszy pionu łączności MO nigdy nie zostały wydane.

We wniosku wskazano także, że w świetle § 6 statutu organizacyjnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Służba Zabezpieczenia Operacyjnego była odmienną jednostką od Służby Bezpieczeństwa, jakkolwiek powszechnie z nią utożsamiana.

W ocenie Pierwszego Prezesa SN nie można zatem stwierdzić, że Zarząd Łączności MO jest elementem struktury Służby Bezpieczeństwa w rozumieniu art. 2 ust. 3 Ustawy lustracyjnej.

Treść § 6 zarządzenia nr 143/90 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 10 maja 1990 r. w sprawie zaprzestania działalności Służby Bezpieczeństwa należy interpretować w ten sposób, że wymienione w tym przepisie jednostki organizacyjne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych nie są organami likwidowanej Służby Bezpieczeństwa i jako takie wykonują bez przeszkód swoje zadania aż do czasu zakończenia reorganizacji ministerstwa.

Pierwsza Prezes SN nie podzieliła też poglądu IPN, zgodnie z którym, skoro w § 3 poz. 10 zarządzenia nr 1/90 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 czerwca 1990 r. w sprawie organizacji Komendy Głównej Policji określono, że w skład Komendy Głównej Policji wchodzi także Biuro Łączności, to Zarząd Łączności nie wszedł w skład Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, a więc został rozwiązany z chwilą zorganizowania Urzędu Ochrony Państwa. Pierwsza Prezes SN stała na stanowisku, że co prawda jako jednostkę organizacyjną Komendy Głównej Policji wymieniono Biuro Łączności (a nie Zarząd Łączności), jednak nie oznacza to, że postanowiono o likwidacji Zarządu Łączności MSW. Zmiana nazwy jednostki nie może być utożsamiana z likwidacją Zarządu Łączności i utworzeniem Biura Łączności, a tym bardziej nie może determinować kwalifikacji tej jednostki jako wchodzącej w skład Służby Bezpieczeństwa.

Pierwszy Prezes SN stwierdził, że art. 2 pkt 5 ustawy lustracyjnej posługuje się pojęciami zbiorczymi, nie można go zatem interpretować rozszerzająco, a wszelkie wątpliwości co do statusu określonych jednostek organizacyjnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych jako organów bezpieczeństwa państwa, należy rozstrzygać na korzyść osób, których te wątpliwości dotyczą.

Podsumowując, zdaniem Pierwszego Prezesa SN wątpliwe jest, by pełnienie służby w Zarządzie lub Wydziałach Łączności latach 1984-1990, można było, w istniejącym stanie prawnym i faktycznym, uznać za służbę w organach bezpieczeństwa państwa.

2. TEZA I UZASADNIENIE UCHWAŁY SN

W odpowiedzi na powyższy wniosek Pierwszego Prezesa SN, Sąd Najwyższy w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych wydał w dniu 14 października 2015 r. uchwałę w składzie siedmiu sędziów rozstrzygającą wskazane zagadnienie prawne (sygn. III UZP 8/15). Sąd Najwyższy przesądził w niej, że **„osoba, która pełniła w latach 1984 – 1990 służbę w Zarządzie Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Wydziałach Łączności Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych jest osobą, która pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej”**.

W uzasadnieniu SN dokonał wykładni art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu, stwierdzając, że hipoteza zawartej w tym przepisie normy prawnej odnosi się do osób pełniących służbę w organach bezpieczeństwa państwa. Przepis ten nie posługuje się pojęciem funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa ani nie odsyła do przepisów regulujących ich status, tj. ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działalności podległych mu organów albo zarządzenia nr 53 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 2 lipca 1990 r. w sprawie określenia stanowisk zajmowanych przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa oraz jednostek organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych, w których pełnili oni służbę. Dyspozycja omawianej normy prawnej skierowana jest zatem do wszystkich osób będących adresatami Ustawy o zaopatrzeniu, które pełniły służbę w organach bezpieczeństwa państwa. **Punkt ciężkości został bowiem przeniesiony ze statusu personalnego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa na status jednostki organizacyjnej, w jakiej pełniona była służba.**

Przepis art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu ma więc zastosowanie – zdaniem Sądu Najwyższego – do tych funkcjonariuszy, co do których stosuje się przepisy Ustawy o zaopatrzeniu, oraz którzy pełnili służbę w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 Ustawy lustracyjnej. Zgodnie z tym stanowiskiem **przestaje mieć znaczenie rodzaj wykonywanych czynności, a liczy się sam fakt formalnej przynależności do struktur, które ustawodawca uznał za organy bezpieczeństwa.**

Sąd Najwyższy następnie przeszedł do wykładni art. 2 Ustawy lustracyjnej podkreślając, że przepis art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu odsyła do całej treści normatywnej art. 2 Ustawy lustracyjnej, a więc zarówno do ust. 1, który wprowadza katalog podmiotów,

które ustawodawca kwalifikuje jako organy bezpieczeństwa państwa, jak i do art. 2 ust. 3 tej ustawy. Przepis art. 2 ust. 3 stanowi, że „*Jednostkami Służby Bezpieczeństwa w rozumieniu ustawy są te jednostki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, które z mocy prawa podlegały rozwiązaniu w chwili zorganizowania Urzędu Ochrony Państwa oraz te jednostki, które były ich poprzedniczkami.*” Sąd Najwyższy podkreślił, że rozstrzygnięcie zakwalifikowania danej jednostki organizacyjnej do organów bezpieczeństwa państwa wymaga rozważenia jej statusu z punktu widzenia obu powyższych przepisów (art. 2 ust. 1 i 3 Ustawy lustracyjnej).

W art. 2 ust. 1 pkt 5 Ustawy lustracyjnej wymienione zostały „*instytucje centralne Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz podległe im jednostki terenowe w wojewódzkich, powiatowych i równorzędnych komendach Milicji Obywatelskiej oraz w wojewódzkich, rejonowych i równorzędnych urzędach spraw wewnętrznych*” jako organy bezpieczeństwa państwa. Właściwa wykładnia tego przepisu wraz z art. 2 ust. 3 Ustawy lustracyjnej, zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, prowadzi do wniosku, że jednostkami Służby Bezpieczeństwa są te instytucje centralne Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz podległe im jednostki terenowe w wojewódzkich, powiatowych i równorzędnych komendach Milicji Obywatelskiej oraz wojewódzkich, rejonowych i równorzędnych urzędach spraw wewnętrznych, które z mocy prawa podlegały rozwiązaniu w chwili zorganizowania Urzędu Ochrony Państwa. **W przypadku jednostek organizacyjnych takich jak Zarząd Łączności istotne jest więc zdaniem SN to, czy były one jednostkami organizacyjnymi Służby Bezpieczeństwa w chwili utworzenia Urzędu Ochrony Państwa i czy z tą datą zostały rozwiązane.**

W dalszej części Sąd Najwyższy przeszedł do analizy pozycji zajmowanej przez Zarząd Łączności w strukturach aparatu państwa, w celu odpowiedzi na pytanie, czy był on jednostką organizacyjną Służby Bezpieczeństwa i czy z chwilą utworzenia Urzędu Ochrony Państwa został rozwiązany.

Sąd Najwyższy przypomniał, że rozwiązanie Służby Bezpieczeństwa nastąpiło z mocy art. 129 ust. 1 Ustawy o UOP. Przepis ten stanowił, że z *chwilą utworzenia Urzędu Ochrony Państwa Służba Bezpieczeństwa zostaje rozwiązana*. Przepis ust. 2 tego artykułu nakazywał Ministrowi Spraw Wewnętrznych przekazanie nowo utworzonym organom centralnym, zgodnie z ich kompetencjami, dokumentów, mienia oraz etatów pozostających dotychczas w dyspozycji Służby Bezpieczeństwa.

Sąd Najwyższy przyznał, że przepis ten nie przesądza, czy Zarząd Łączności MSW, a także Wydziały Łączności WUSW, były organami Służby Bezpieczeństwa. Kwestię tę wyjaśnia natomiast zarządzenie nr 043/90 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 10 maja 1990 r. w sprawie zaprzestania działalności Służby Bezpieczeństwa wydane w celu wykonania postanowień art. 129 ustawy o UOP. W § 6 zarządzenia postanowiono, że zadania realizowane przez Biuro C, Biuro B, Departament Techniki oraz Zarząd Łączności i ich ogniwa terenowe, a także Departament PESEL, pozostają niezmienione do czasu zakończenia reorganizacji zadań przez właściwe jednostki organizacyjne Ministerstwa

Spraw Wewnętrznych, Urzędu Ochrony Państwa, Policji lub innych instytucji państwowych.

Sąd Najwyższy stwierdził, że skoro zarządzenie zostało wydane w celu wykonania postanowień art. 129 ustawy o UOP, który to stanowi o likwidacji Służby Bezpieczeństwa, a w powołanym przepisie § 6 wymienia się między innymi Zarząd łączności oraz podległe mu ogniwa terenowe, to oznacza, że te jednostki organizacyjne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych szczebla centralnego i terenowego były w chwili utworzenia Urzędu Ochrony Państw w strukturach Służby Bezpieczeństwa i z mocy prawa podlegały rozwiązaniu.

Sąd Najwyższy podkreślił, że zarządzenie, będące aktem wykonawczym do Ustawy o UOP, nie mogło zniweczyć wynikającego z jej art. 129 ust. 1 skutku w postaci rozwiązania wszelkich jednostek organizacyjnych Służby Bezpieczeństwa z chwilą utworzenia Urzędu Ochrony Państwa, co nastąpiło w dniu wejścia w życie tej ustawy, tj. 10 maja 1990 r. Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych nie tylko nie mogło zniweczyć skutku rozwiązującego, ale także nie mogło przedłużyć bytu jednostek organizacyjnych wchodzących w skład Służby Bezpieczeństwa. Zarządzenie miało jedynie na celu uporządkowanie spraw związanych z likwidacją Służby Bezpieczeństwa, zwłaszcza że art. 129 ust. 2 ustawy o UOP nakładał na Ministra Spraw Wewnętrznych określone obowiązki związane z przekazywaniem dokumentów, mienia i etatów nowo utworzonym organom centralnym.

Ponadto Sąd Najwyższy nie zgodził się ze stanowiskiem Pierwszego Prezesa, jakoby skutkiem reorganizacji ministerstwa było przekazanie wszystkich jednostek organizacyjnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych byłej Milicji Obywatelskiej do Komendy Głównej Policji, w tym Zarządu łączności jako Biura łączności. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że zmiany organizacyjne nie były tylko zmianą nazewnictwa poszczególnych jednostek organizacyjnych. Przeciwnie – nawet jeśli usytuowane w Komendzie Głównej Policji i poddane wraz z całą Policją nadzorowi Ministra Spraw Wewnętrznych Biuro łączności realizuje zadania należące uprzednio do Zarządu łączności, to realizuje je jako różna od Zarządu łączności jednostka organizacyjna funkcjonująca w ramach nowych struktur organizacyjnych, a nie dawnej Służby Bezpieczeństwa, która uległa rozwiązaniu z mocy prawa.

Na tej podstawie w Uchwale SN stwierdzono jak na wstępie.

V. ZMIANY STANU PRAWNEGO I FAKTYCZNEGO PO PODJĘCIU UCHWAŁY SN

1. NOWELIZACJA USTAWY O ZAOPATRZENIU Z 2016 R.

Dnia 16 grudnia 2016 r. Sejm uchwalił Nowelizację z 2016 r. Ustawa ta miała na celu – jak wskazywał Projektodawca w uzasadnieniu – „wprowadzenie rozwiązań zapewniających w pełniejszym zakresie zniesienie przywilejów emerytalnych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL przez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r.”⁴

Sąd Najwyższy podjął Uchwałę w 2015 r., a więc w czasie, gdy obowiązywał jeszcze art. 15b Ustawy o zaopatrzeniu, który w swojej treści odwoływał się do art. 2 Ustawy lustracyjnej. Nowelizacja z 2016 r. przewidywała derogację art. 15b Ustawy o zaopatrzeniu. Ustawodawca – widząc potrzebę doprecyzowania katalogu jednostek, w których pełniono służbę na rzecz totalitarnego państwa – postanowił uregulować tę kwestię odrębnie, dodając do treści normatywnej ustawy przepis art. 13b. Wprowadzono w nim pojęcie *służby na rzecz totalitarnego państwa* (na gruncie Nowelizacji z 2009 r. była to *służba w organach bezpieczeństwa państwa*). Jako służbę na rzecz totalitarnego państwa zdefiniowano m.in. służbę w cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach:

- w służbach i jednostkach organizacyjnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wypełniających zadania wywiadowcze i kontrwywiadowcze, wypełniających zadania Służby Bezpieczeństwa, wykonujących czynności operacyjno-techniczne niezbędne w działalności Służby Bezpieczeństwa a także odpowiedzialnych za łączność, szkolnictwo, dyscyplinę, kadry i ideowo-wychowawcze aspekty pracy w Służbie Bezpieczeństwa;
- w kadrze naukowo-dydaktycznej, naukowej, naukowo-technicznej (a także bycie słuchaczem i studentem) m.in. Centrum Wyszkożenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Legionowie, Wyższej Szkoły Oficerskiej MSW w Legionowie, Szkoły Chorążych Milicji Obywatelskiej w Warszawie oraz Wydziału Pracy Operacyjnej w Ośrodku Doskonalenia Kadry Kierowniczej MSW w Łodzi;
- w jednostkach organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej, m.in. informacji wojskowej, wojskowej służbie wewnętrznej, zarządzie II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego;

⁴ Uzasadnienie do projektu ustawy, dostępne pod adresem: <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/53FA7CE6D4F61375C1258076004E0921/%24File/1061.pdf>, s. 15 (dostęp: 19 listopada 2019 r.).

- na etacie Ministra Spraw Wewnętrznych, funkcjonariusza w referacie do spraw bezpieczeństwa w wydziale kadr komendy wojewódzkiej MO, słuchacza na kursach SB organizowanych przez jednostki i szkoły wchodzące w skład MSW.

Przepisy art. 13b ust. 1 pkt 1 – 6 oraz ust. 2 Ustawy zaopatrzeniowej, w brzmieniu nadanym Nowelizacją z 2016 r., przewidują szeroki katalog instytucji i formacji, służbę w których uznaje się za „służbę na rzecz totalitarnego państwa”.

2. KONSEKWENCJE NOWELIZACJI Z 2016 R. DLA PRAW I WOLNOŚCI JEDNOSTKI

Nowelizacja z 2016 r. wprowadziła głębokie zmiany w zakresie ochrony emerytalnej funkcjonariuszy, którym przypisała służbę na rzecz totalitarnego państwa. W przypadku takich funkcjonariuszy objęcie zakresem art. 13b ust. 1 i 2 i art. 15c Ustawy zaopatrzeniowej oznaczało, że wysokość ich świadczenia emerytalnego wynosi:

- 0% podstawy wymiaru - za każdy rok „służby na rzecz totalitarnego państwa”
- 2,6% podstawy wymiaru - za każdy rok służby lub okresów równorzędnych ze służbą.

Poprzednio ustalone podstawy wymiaru świadczeń emerytalnych dla byłych funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa PRL, zgodnie z brzmieniem Ustawy zaopatrzeniowej nadanej jej Nowelizacją z 2009 roku, wynosiły odpowiednio: 0,7% podstawy wymiaru i 2,6% podstawy wymiaru.

Jednocześnie – na podstawie art. 15c ust. 3 Ustawy zaopatrzeniowej – oprócz opisanych wyżej ograniczeń, zdecydowano się wprowadzić górny limit wysokości świadczeń emerytalnych dla funkcjonariuszy, którzy pełnili służbę na rzecz totalitarnego państwa. Zgodnie z tym przepisem ich świadczenie emerytalne nie może być wyższe niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Ograniczone zostały również prawa funkcjonariuszy, o których mowa w art. 13b, do renty inwalidzkiej. Zgodnie z art. 22a Ustawy zaopatrzeniowej za każdy rok służby na rzecz państwa totalitarnego wysokość renty inwalidzkiej obniża się o 10%. W przypadku funkcjonariuszy zwolnionych ze służby przed dniem 1 sierpnia 1990 r. rentę inwalidzką wypłaca się w kwocie minimalnej według orzeczonej grupy inwalidzkiej. Analogicznie do przepisów dot. maksymalnej wysokości świadczenia emerytalnego w art. 22a ust. 3 Ustawy zaopatrzeniowej ustanowiono górny limit renty dla funkcjonariuszy objętych art. 13b w wysokości miesięcznej kwoty przeciętnej renty z tytułu niezdolności do pracy wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Podobne rozwiązanie dotyczy renty rodzinnej (art. 24a Ustawy zaopatrzeniowej) przysługującej po osobie, o której mowa w art. 13b Ustawy zaopatrzeniowej. Ulega ona zmniejszeniu, jako że podstawą do jej wyliczenia staje się emerytura obliczona zgodnie z zasadami wprowadzonymi przez Nowelizację (0% podstawy wymiaru za każdy rok „służby na rzecz totalitarnego państwa” oraz brak zwiększenia podstawy wymiaru świadczenia emerytalnego ze względu na staż). Wprowadzono również zasadę, że jej wysokość nie może przekraczać miesięcznej kwoty przeciętnej renty rodzinnej wypłaconej przez Zakład

Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Ograniczenia dotyczące renty rodzinnej nie odnoszą się do świadczeń przysługujących po funkcjonariuszu, który po dniu 31 lipca 1990 r. zaginął w związku z pełnieniem służby lub poniósł śmierć w wypadku pozostającym w związku z pełnieniem służby.

W Ustawie wprowadzono dwa wyjątki od wprowadzonych ograniczeń. Pierwszy z nich umożliwia wyłączenie obniżki w stosunku do osób, które udowodnią, że przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjęły współpracę i czynnie wspierały osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego (art. 15c ust. 5, art. 22a ust. 5 oraz art. 24a ust. 4 Ustawy zaopatrzeniowej w brzmieniu nadanym jej przez Nowelizację). Drugi - uprawnia Ministra Spraw Wewnętrznych, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, do wyłączenia stosowania ograniczeń dotyczących obliczania podstawy wymiaru emerytury, renty inwalidzkiej i rodzinnej, jeśli funkcjonariusz pełnił jedynie krótkotrwałą służbę przed dniem 31 lipca 1990 r. oraz rzetelnie wykonywał zadania i obowiązki po dniu 12 września 1989 r., w szczególności, gdy odbywało się to z narażeniem zdrowia i życia. Wyłączenie to następuje w drodze decyzji ministra.

Nowelizacja wprowadziła do Ustawy zaopatrzeniowej także szczególny tryb postępowania w sprawie wydania decyzji obniżających wysokość świadczeń.

Skutkiem wejścia w życie Nowelizacji z 2016 r. było obniżenie grupie 32,5 tys. funkcjonariuszy świadczeń emerytalnych do wysokości minimalnej.

W związku z tak drastycznym obniżeniem wysokości świadczeń emerytalnych, dotyczącym także grupy funkcjonariuszy, co do których – jak w przypadku pionu łączności – można mieć uzasadnione wątpliwości, czy w ogóle ich służbę można objąć terminem „służba na rzecz totalitarnego państwa”, do sądów okręgowych wpłynęło ponad 23 tys. odwołań od decyzji Zakładu Emerytalno – Rentowego MSWIA.

Zgodnie z informacją udzieloną przez Sąd Okręgowy w Warszawie na wniosek o dostęp do informacji publicznej, w dniu 1 sierpnia 2019 r. w sądzie tym pozostawało do rozpoznania 19973 odwołania, 2844 odwołania przekazano do rozpoznania innym sądom na podstawie art. 44 k.p.c. Sąd Okręgowy w Warszawie informuje także, że w przypadku 777 spraw postępowanie zostało zawieszono z uwagi na śmierć strony wnoszącej odwołanie⁵.

3. WĄTPLIWOŚCI KONSTITUCYJNE DOTYCZĄCE NOWELIZACJI Z 2016 R.

Nowelizacja z 2016 r. rodzi istotne wątpliwości co do zgodności z Konstytucją RP. Wątpliwości te dotyczą zarówno przebiegu prac legislacyjnych i zachowania standardów prawidłowej legislacji, jak i treści normatywnej zawartej w tej ustawie i jej wpływu na gwarantowane konstytucyjnie prawa i wolności jednostki.

⁵ Odpowiedź na wniosek o dostęp do informacji publicznej nadesłana przez Sąd Okręgowy w Warszawie (pismo z dnia 27 sierpnia 2019 r., znak: BEZP-0153-846/19). Dokument stanowi Załącznik 1 niniejszego Raportu.

W związku z wątpliwościami konstytucyjnymi Sąd Okręgowy w Warszawie wystąpił do Trybunału Konstytucyjnego z 2 pytaniami prawnymi dotyczącymi trybu przyjęcia oraz treści normatywnej Nowelizacji z 2016 r. (sprawy P 4/18 i P 16/19).

Stowarzyszenie Emerytów Łączności Policijnej zamówiło i skierowało do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie P 4/18 opinię *amicus curiae*, w której przedstawiono wszystkie wątpliwości konstytucyjne dotyczące tej ustawy⁶.

VI. PRAKTYKA STOSOWANIA UCHWAŁY SN PO WEJŚCIU W ŻYCIE NOWELIZACJI Z 2016 R. (SPRAWY LUSTRACYJNE)

1. WPROWADZENIE

Uchwała SN została wydana przez skład 7 sędziów SN z Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych, a jej istota jedynie pozornie ogranicza się do kwalifikacji prawnej służby w pionie łączności jako służby w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 15b ust. 2 Ustawy zaopatrzeniowej. W sentencji oraz uzasadnieniu Uchwały SN Sąd Najwyższy interpretuje sytuację prawną funkcjonariuszy pionu łączności w związku z art. 2 pkt 5 Ustawy lustracyjnej. Zatem treść Uchwały i zawarte w niej rozstrzygnięcie ma istotny wpływ na przebieg postępowań lustracyjnych oraz prawa procesowe osób lustrowanych.

Pomimo tego, że postępowanie lustracyjne prowadzone jest w reżimie procedury karnej, a w związku z tym powinny być zachowane wszelkie gwarancje konstytucyjne właściwe dla postępowań karnych (prawo do sądu, prawo do obrony, domniemanie niewinności, rozstrzyganie wszelkich wątpliwości na korzyść jednostki, indywidualizacja winy), przewidziany w Uchwale SN automatyzm kwalifikacji funkcjonariuszy pionu łączności jako osób pełniących funkcje w organach bezpieczeństwa państwa, znajduje zastosowanie także w praktyce orzeczniczej sądów lustracyjnych.

Prokuratorzy Biura Lustracyjnego przedstawiają w postępowaniach lustracyjnych Uchwałę SN jako argument mający stanowić samoistną podstawę dla stwierdzenia kłamstwa lustracyjnego, niezależnie od strony podmiotowej lustrowanego. Sądy powszechne w wielu przypadkach podzielały tę argumentację.

Z upływem czasu – w szczególności po wejściu w życie bardzo restrykcyjnej Nowelizacji z 2016 r. – linia orzecznicza sądów powszechnych dotycząca oceny sytuacji prawnej funkcjonariuszy pionu łączności z punktu widzenia Ustawy lustracyjnej i Ustawy zaopatrzeniowej zaczęła się zmieniać. Analiza najnowszego orzecznictwa wskazuje, że dominuje pogląd, zgodnie z którym zastosowanie automatyzmu przewidzianego Uchwałą SN w sprawie lustracyjnej jest niedopuszczalne. W każdym przypadku konieczne jest bowiem zbadanie strony podmiotowej działalności funkcjonariuszy pionu łączności.

⁶ Opinia *amicus curiae* z dnia 15 lipca 2019 r. przedstawiona przez Zamawiającego Trybunałowi Konstytucyjnemu w sprawie P 4/18 stanowi załącznik 2 do Raportu.

2. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA SĄDÓW POWSZECHNYCH W SPRAWACH LUSTRACYJNYCH

Poniżej zaprezentowano wybór tez orzeczeń w sprawach lustracyjnych, które zapadły w okresie po wydaniu Uchwały SN.

A. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 4 marca 2019 r., sygn. II AKa 224/18

- osoba lustrowana złożyła oświadczenie lustracyjne **obiektywnie nieprawdziwe, aczkolwiek subiektywnie odpowiadające prawdzie** (działała ona w warunkach swobodnego błędu co do prawa).

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• K.J. został przyjęty z dniem 4 listopada 1985 r. do służby kandydackiej w Milicji Obywatelskiej, następnie został przeniesiony z dniem 4 listopada 1987 r. do Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych i mianowany na stanowisko technika Sekcji V łączności, co wiązało się z uzyskaniem stopnia kaprała Milicji Obywatelskiej. 7 października 1989 roku został mianowany na chorążego Milicji Obywatelskiej. Kolejno rozkazem personalnym z 31 lipca 1990 roku został mianowany na młodszego asystenta Sekcji łączności UKF i Napraw Sprzętu Komendy Wojewódzkiej Polski;• Sąd Okręgowy w Gdańsku, orzeczeniem z dnia 22 maja 2018 r., sygn. akt IV K 88/17 stwierdził, że lustrowany K.J. złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżone orzeczenie Sądu Okręgowego oraz umorzył postępowanie;▪ Sąd Apelacyjny zgodził się z główną tezą Uchwały Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 r. (sygn. III UZP 8/15), zgodnie z którą „osoba, która pełniła w latach 1984-1990 służbę w Zarządzie łączności MSW i Wydziałach łączności WUSW, jest osobą która pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 15b ust.1 ustawy z 18.02.1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin w związku z art. 2 ust.1 pkt 5 i ust. 3 ustawy lustracyjnej”. Ponadto Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że brak jest argumentów, aby wskazywać, że uchwała Sądu Najwyższego dotyczyła odmiennej sytuacji procesowej, która nie przystaje do prowadzonego w tej sprawie postępowania lustracyjnego;

- Sąd Apelacyjny uznał, że lustrowany K. J. w odmienny sposób zinterpretował przepisy (wydaje się być to uzasadniane skomplikowanym charakterem analiz prawnych oraz rozbieżnościami pojawiającymi się w orzecznictwie), co „(...) doprowadziło do sytuacji, w której złożył obiektywnie nieprawdziwe, aczkolwiek subiektywnie odpowiadające prawdzie oświadczenie lustracyjne. Innymi słowy - działał on w warunkach swoistego błędu, błędu co do prawa, a ściślej - co do zakresu obowiązków nałożonych na niego regulacjami ustawy lustracyjnej, jako na osobę, która zdecydowała się na złożenie oświadczenia lustracyjnego w trybie tzw. autolustracji. Z uwagi na te właśnie ograniczenia błąd ten można uznać za usprawiedliwiony”.

B. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 12 czerwca 2019 r., sygn. II AKa 84/19

- osoba lustrowana złożyła oświadczenie lustracyjne **niezgodne** z prawdą.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• Zgodnie z wyjaśnieniami osoby lustrowanej (G.W.) przez cały okres pracy i służby w wydziale łączności był funkcjonariuszem Milicji Obywatelskiej. Z chwilą rozwiązania Milicji Obywatelskiej stał się policjantem. Stanowisko jakie powierzono mu z dniem 31 lipca 1990 roku odpowiadało oraz było równorzędne temu, jakie wykonywał uprzednio będąc funkcjonariuszem Milicji Obywatelskiej;• Sąd Okręgowy w Gdańsku, orzeczeniem z dnia 19 października 2018 r. sygn. akt. IV K 92/17 stwierdził, że oświadczenie lustracyjne jakie złożył G. W. było prawdziwe.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżone orzeczenie Sądu Okręgowego oraz przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania;▪ Wydanie orzeczenia sądu I instancji nastąpiło w oparciu o wadliwą interpretację przepisów – gdyby była ona prawidłowa, wobec G.W powinno zapaść orzeczenie odmiennej treści;▪ „Uprawniona jest też dalsza argumentacja, że skoro ww. zarządzenie zostało wydane w celu wykonania postanowień art. 129 ustawy o UOP, który stanowi o likwidacji Służby Bezpieczeństwa, a w powołanym przepisie § 6 wymienia się między innymi Zarząd Łączności oraz podległe mu ogniwa terenowe, to znaczy, że te jednostki organizacyjne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych szczebla centralnego i terenowego były w chwili utworzenia Urzędu Ochrony Państwa w strukturach Służby Bezpieczeństwa i z mocy prawa podlegały rozwiązaniu. Zupełnie bezpodstawne jest zaś twierdzenie, że treścią zarządzenia unormowano także sytuację prawną innych - poza wchodzącymi w skład rozwiązywanej Służby Bezpieczeństwa jednostek organizacyjnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. W każdym razie podstawy takiej

nie daje jedyny powołany w zarządzeniu przepis ustawowy, tj. art. 129 ustawy o UOP”;

- Dla rozstrzygnięcia irrelewantne jest to, czy G.W. czy wykonywał czynności operacyjne czy też techniczno-operacyjne;
- „G. W. już w złożonym wniosku oświadczył, że miał pełną świadomość istnienia w tym czasie innej służby – Służby Bezpieczeństwa, w której nigdy nie służył, co też wynika z jego wyjaśnień. W odpowiedzi na apelację wskazano też, że składając oświadczenie lustracyjne był w pełni świadomy charakteru pełnionej służby nie tylko na czas składania oświadczenia, lecz również na czas jej pełnienia. Nie działał więc w błędzie co do faktu bądź co do prawa. Uniemożliwiło to prowadzenie rozważań, a w konsekwencji ewentualne przyjęcie, że G. W. działał w warunkach usprawiedliwionego błędu w rozumieniu art. 30 k.k.”

C. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 14 czerwca 2019 r., sygn. II AKa 93/19

- osoba lustrwana złożyła oświadczenie lustracyjne **niezgodne** z prawdą.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• Lustrowany pełnił służbę w wydziale łączności WUSW;• Sąd Okręgowy w Białymstoku orzeczeniem z dnia 26 lutego 2019 r. sygn. akt III K 54/17 orzekł, że lustrwany złożył niezgodne z prawdą orzeczenie lustracyjne.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie Sądu Okręgowego;▪ „(...) zaszeregowanie do organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej podlegają wymienione w art. 2 ust. 1 instytucje centralne i podporządkowane im jednostki terenowe bez względu na przymiot ich działania poza wyjątkiem określonym w art. 2 ust 1 pkt 12, który wymaga dowodzenia, że dany organ prowadził działania operacyjno-rozpoznawcze lub dochodzeniowo-śledcze. Takiego wymogu w odniesieniu do pozostałych organów wymienionych w art. 2 ust. 1 ustawa nie przewiduje, a zatem wystarczającym jest ustalenie samego faktu pracy lub służby w Wydziale Łączności. Stąd też w pełni podzielić należy stwierdzenie organu oskarżycielskiego, iż przy tej regulacji ustawowej nie ma żadnego znaczenia jakie lustrwany wykonywał zadania oraz czy przechodził weryfikację, bowiem dotyczyła ona funkcjonariuszy SB, nie zaś funkcjonariuszy MO”;▪ Świadomość co do rozbieżności interpretacyjnych (w tym, jak się wydaje dotyczących Uchwały Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 r. (sygn. III UZP 8/15), wyklucza możliwość

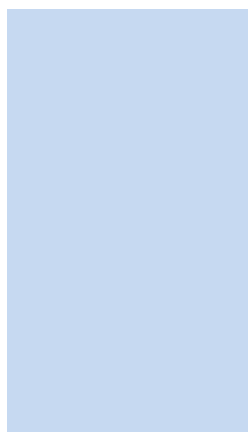

skutecznego powoływania się na błąd (oświadczenie zostało sporządzone 26 kwietnia 2017 roku, a lustrwany odwoływał się do przedmiotowej uchwały).

D. Wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 8 lutego 2018 r., sygn. II AKa 86/17

- osoba lustrwana złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• Lustrwany złożył oświadczenie lustracyjne, w którym podał, że nie pracował, nie pełnił służby, ani nie był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy lustracyjnej w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. oraz oświadczył jednocześnie, że w latach 1981-1990 był funkcjonariuszem MO, a potem Policji do 2011 r.;• W dniu 1 lipca 1981 r. lustrwany na skutek złożonego przez siebie wniosku o przyjęcie go do Milicji Obywatelskiej - został przyjęty do służby i zatrudniony na etacie technika sekcji przewodowej Wydziału Łączności, a następnie na okres od 31 lipca 1990 r. do 1 grudnia 1990 r. został przeniesiony na stanowisko młodszego specjalisty w Komendzie Rejonowej Policji;• Lustrwany podczas pracy w Milicji Obywatelskiej nigdy nie wykonywał żadnych czynności operacyjnych i operacyjno-technicznych dla Służby Bezpieczeństwa, nie był też choćby teoretycznie szkolony w tym zakresie, nie odbył ani jednego szkolenia teoretycznego czy ćwiczeń praktycznych, nigdy też nie przeszedł żadnych szkoleń dla funkcjonariuszy SB. Do obowiązków lustrwanego należało wykonywanie czynności o charakterze „czysto” technicznym, m.in. przyjmowanie zgłoszeń, usuwanie usterek, naprawy dalekopisów centrali telefonicznych, telefonów i podobnego typu czynności techniczne.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Okręgowy wskazuje, że współpracą w rozumieniu ustawy lustracyjnej jest świadoma współpraca z ogniwami operacyjnymi, świadome działanie, którego obowiązek wynikał z ustawy obowiązującej w czasie tego działania w związku z pełnioną funkcją, zajmowanym stanowiskiem, wykonywaną pracą lub pełnioną służbą, jeżeli informacje przekazywane były organom bezpieczeństwa państwa w zamiarze naruszenia wolności i praw człowieka i obywatela;▪ Sąd wskazał, że rację ma Prokurator IPN twierdząc, że potwierdzono podporządkowanie Wydziału Łączności zastępcy szefa WUSW do spraw Służby Bezpieczeństwa. Jednocześnie Sąd podniósł, że w jego ocenie lustrwany złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne;▪ Sąd podkreślił, że funkcjonariusze Wydziału Łączności ani formalnie, ani nieformalnie, ani choćby teoretycznie w ramach pisemnych zakresów obowiązków nie wykonywali żadnych czynności na rzecz

organów bezpieczeństwa państwa, nie byli szkoleni, nie byli zadaniowani, nie mieli dostępu do pomieszczeń zajmowanych przez Służbę Bezpieczeństwa, nie byli pomocni w realizacji ich zadań, nie byli powołani choćby pobocznie do czynności w ich ramach;

- Sąd Okręgowy przyznaje rację lustrowanemu, że osoby zatrudnione w Wydziale łączności nie miały żadnej świadomości powyższego, wiedzy o tym, że zostali rzekomo wcieleni w struktury służb bezpieczeństwa. Jak wskazuje Sąd Okręgowy wszystkie okoliczności świadczą o tym, że funkcjonariusze Wydziałów łączności mieli i mają pełne prawo by twierdzić, że nie pełnili służby w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu Ustawy.

E. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 6 września 2018 r., sygn. II AKa 186/18

- osoba lustrowana złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 29 maja 2018 r., sygn. akt IV K 192/17.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• W postępowaniu lustracyjnym w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe oświadczenie jest zgodne z prawdą;• Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją prokuratora. Skarżący zarzucił rażąca obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej poprzez jego niezastosowanie, co doprowadziło do wyrażenia przez sąd pierwszej instancji błędnego poglądu polegającego na stwierdzeniu, że osoba pełniąca służbę w Wydziale łączności WUSW nie pełniła służby w strukturach Służby Bezpieczeństwa;• Skarżący podniósł, że prawidłowa wykładnia art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej prowadzi do wniosku, że osoba, która pełniła w latach 1984 – 1990 służbę w Wydziałach łączności Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych („WUSW”), jest osobą, która pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 ustawy lustracyjnej.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny podniósł, że prokurator opiera całą swą argumentację o uchwałę SN. Skarżący opierał przy tym apelację o stwierdzenie, że przepisy ustawy lustracyjnej mają niedookreśloną wymowę;▪ Sąd Apelacyjny wskazał, że Wydziały łączności nie figurują wśród wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej;

- Jak przytacza Sąd Apelacyjny zadaniem skarżącego podstawą do zaliczenia Wydziału łączności do Służb Bezpieczeństwa była decyzja Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 grudnia 1983 r. Sąd wskazuje, że decyzji brakuje w wykazie aktów prawnych, a wzmianka o niej znajduje się jedynie w Zarządzeniu nr 098/83 Ministra Spraw wewnętrznych z dnia 30 grudnia 1983 r.;
- Zdaniem Sądu Apelacyjnego treść zarządzenia nr 098/83 określa jedynie podział obowiązków poszczególnych członków kierownictwa MSW oraz nie świadczy o zmianie etatowej i zmianie stosunku służbowego funkcjonariuszy Zarządu łączności, którzy w dalszym ciągu byli funkcjonariuszami Milicji Obywatelskiej. Jak wskazano w wyroku, nawet bezpośredni nadzór zastępcy Szefa WUSW ds. SB nie jest równoznaczny z wcieleniem danego wydziału do Służby Bezpieczeństwa, a już z całą stanowczością nie przesądza o świadomości o powyższym funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej tam służących;
- Sąd Apelacyjny podzielił pogląd Sądu I Instancji dotyczący braku wymienienia Wydziału łączności MO w katalogu organów bezpieczeństwa państwa z art. 2 ustawy lustracyjnej;
- Zdaniem Sądu zaliczenie Wydziału łączności w WUSW do Milicji Obywatelskiej, a nie Służby Bezpieczeństwa potwierdzają m.in. akta osobowe funkcjonariuszy Wydziałów łączności, dokumenty wewnętrzne, rozkazy organizacyjne i wydane na ich podstawie rozkazy personalne;
- Sąd Apelacyjny wskazał, że w decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 grudnia 1983 r. oraz zarządzeniu nr 098/83 brak jest jednoznacznego stanowiska o włączeniu Wydziału łączności w strukturę SB czy o zmianie statusu zatrudnionych w nim funkcjonariuszy MO na funkcjonariuszy SB. Zdaniem Sądu Apelacyjnego mowa jest w nich jedynie o „podporządkowaniu do bezpośredniego nadzoru”. Bezpośredni nadzór zastępcy szefa WUSW d/s SB nie jest jednak równoznaczny z wcieleniem danego wydziału do struktur SB;
- Z uwagi na powyższe, w ocenie Sądu Apelacyjnego Wydziały łączności nie były organami bezpieczeństwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej.

F. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 9 sierpnia 2018 r., sygn. II AKa 172/18

- osoba lustrwana złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 29 maja 2018 r., sygn. akt IV K 191/17

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• W postępowaniu lustracyjnym w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe oświadczenie jest zgodne z prawdą;• Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją prokuratora. Skarżący zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, polegający na uznaniu, że zebrany materiał dowodowy nie daje podstaw do twierdzenia, że służba lustrowanego w Wydziale łączności WUSW była służbą w organie bezpieczeństwa państwa wymienionym w art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy lustracyjnej oraz błędnym uznaniu, że o fakcie służby w organach bezpieczeństwa decyduje zakres obowiązków, jakie funkcjonariusze mieli potwierdzone w ramach służby w poszczególnych Wydziałach WUSW.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny oddalił apelację. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zarzuty prokuratora są oparte w większości na treści uchwały SN. Sąd wskazuje jednak, że argumentacja prokuratora stanowi potwierdzenie, że literalnie z przepisów art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej nie wynika, że Wydziały łączności zostały wymienione wśród organów bezpieczeństwa Państwa;▪ Sąd Apelacyjny wskazał, że skoro ustawodawca w art. 3a ust. 3 ustawy lustracyjnej uznał, iż nie jest służbą jej pełnienie w organach wymienionych w art. 2 jeśli był to obowiązek, to <i>a contrario</i>, jest służbą jej dobrowolne pełnienie. O dobrowolności pełnienia służby można zaś mówić wówczas, jeśli osoba miała świadomość jej pełnienia. Oczywistym jest, iż dotyczy to także i takiej sytuacji, gdy osoba ta podjęła decyzję lub zaakceptowała pełnienie służby w innej strukturze, mając szansę na podjęcie takiej decyzji;▪ Sąd Apelacyjny uznał, że literalne odczytanie katalogu organów wymienionych w art 2 UL, mając też na uwadze przepisy Zarządzenia 043/90 MSW oraz Ustawy o Policji oraz okoliczności zaistniałe po ich wydaniu, osoba lustrowana nie mogła mieć świadomości pełnienia służby w organach bezpieczeństwa państwa polskiego;▪ Sąd podkreśla, że pomimo uznania w uchwale SN innego poglądu, to nie oznacza jeszcze automatycznego zakwalifikowania każdego funkcjonariusza Wydziału łączności jako pełniącego służbę w organach bezpieczeństwa państwa. Sądy mają bowiem obowiązek ustalać stronę podmiotową, a więc stan świadomości osoby lustrowanej.

G. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 16 kwietnia 2019 r., sygn. II AKa 51/19

- osoba lustrowana złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 20 listopada 2018 r., sygn. akt IV K 12/18

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• W postępowaniu lustracyjnym w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe oświadczenie jest zgodne z prawdą;• Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją prokuratora. Pierwszy zarzut obejmował rażąca obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej poprzez jego niezastosowanie, co doprowadziło do wyrażenia przez sąd pierwszej instancji błędnego poglądu polegającego na stwierdzeniu, że osoba pełniąca służbę w Wydziale Łączności WUSW nie pełniła służby w strukturach Służby Bezpieczeństwa;• Drugim zarzutem była obraza przepisów postępowania mająca wpływ na treść orzeczenia, polegająca na tym, że Sąd Okręgowy z naruszeniem zasad prawidłowego rozumowania dokonał wewnątrznie sprzecznych ustaleń w zakresie pełnienia przez lustrowanego służby w strukturach SB;• Ostatnim zarzutem był błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, polegający na uznaniu, że zebrany materiał dowodowy nie daje podstaw do twierdzenia, że służba lustrowanego w Wydziale Łączności WUSW była służbą w organie bezpieczeństwa państwa wymienionym w art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy lustracyjnej; błędnym uznaniu, że o fakcie służby w organach bezpieczeństwa decyduje zakres obowiązków jakie funkcjonariusze mieli potwierdzone w ramach służby w poszczególnych Wydziałach WUSW oraz błędnym uznaniu, że lustrowany nie miał świadomości, że służba w Wydziale Łączności została zakwalifikowana jako służba w organach bezpieczeństwa państwa.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny oddalił apelację. Przychylił się on jednocześnie w całości do uzasadnienia Sądu I instancji;▪ Zdaniem Sądu Apelacyjnego zadaniem sądu nie jest ustalenie, czy dany organ był organem bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej;▪ Jak wskazuje Sąd Apelacyjny, przyjęcie, że skoro Wydział Łączności WUSW był w latach 1984-1990 umiejscowiony w strukturach SA to pełniący w nim służbę funkcjonariusze pełnili służbę w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 ustawy lustracyjnej jest niewłaściwe. Takie rozumowanie pomija sferę świadomości tego faktu przez osobę pełniącą tę funkcję;▪ Sąd Apelacyjny wskazał, że analiza przepisów, wskazuje na to, iż podjąć prace lub pełnić służbę, decydując się na konsekwencje takich decyzji, można tylko i wyłącznie świadomie i dobrowolnie;▪ Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie wystarczy zarzucić, iż dany organ został „zakwalifikowany” jako organ bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy lustracyjnej, aby ustalić w sposób nie budzący żadnych wątpliwości, iż osoba lustrowana w sposób świadomy i dobrowolny podjęła pracę lub służbę w tym organie;

- Sąd Apelacyjny przyznaje, że Wydziały łączności WUSW zostały podporządkowane SB, jednak osoby, które w nich służyły mogły o tym nie wiedzieć i się z tym nie zgadzać. Dlatego niemożliwe jest zastosowanie automatyzmu oceny, czy ktoś pełnił służbę w organach bezpieczeństwa państwa bez indywidualnego rozstrzygnięcia sprawy na podstawie zebranego materiału dowodowego.

H. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 30 maja 2019 r., sygn. II AKA 120/19

- osoba lustrwana złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 12 marca 2019 r., sygn. akt IV K 322/17.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• W postępowaniu lustracyjnym w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe oświadczenie jest zgodne z prawdą;• Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją prokuratora. Pierwszy zarzut obejmował rażąca obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej poprzez jego niezastosowanie, co doprowadziło do wyrażenia przez sąd pierwszej instancji błędnego poglądu polegającego na stwierdzeniu, że osoba pełniąca służbę w Wydziale łączności WUSW nie pełniła służby w strukturach Służby Bezpieczeństwa;• Drugim zarzutem była obraza przepisów postępowania mająca wpływ na treść orzeczenia polegająca na tym, że Sąd Okręgowy z naruszeniem zasad prawidłowego rozumowania dokonał wewnętrznie sprzecznych ustaleń wyrażając przekonanie, że osoba pełniąca służbę w Wydziale łączności WUSW nie pełniła służby w strukturach SB, przy jednoczesnym stwierdzeniu, że jest to uzależnione od realiów konkretnej sprawy i świadomości tej osoby.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny oddalił apelację. Sąd odwoławczy jednocześnie podzielił argumentację dotyczącą statusu osób pracujących w Wydziałach łączności zamieszczoną w uchwale SN;▪ Sąd Apelacyjny podnosi, że paradoksalnie pełnienie służby w Wydziałach łączności WUSW nie oznacza jednocześnie pełnienia służby w organach określonych w art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej;▪ Dla przesądzenia o powyższym – zdaniem sądu – kluczowa jest świadomość dotycząca pełnienia takiej służby przez lustrwaną osobę.

I. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 29 sierpnia 2019 r., sygn. II AKA 187/19

- osoba lustrwana złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 13 czerwca 2019 r., sygn. akt IV K 448/18.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• W postępowaniu lustracyjnym w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe oświadczenie jest zgodne z prawdą;• Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją prokuratora. Skarżący podniósł zarzut błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, polegającego na uznaniu, że o fakcie służby w organach bezpieczeństwa państwa decyduje świadomość pełnienia służby w organach bezpieczeństwa wewnętrznego, a nie ustalenie, czy dana jednostka znajduje się w katalogu zawartym w art. 2 ustawy lustracyjnej.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny nie uwzględnił apelacji. Poza rozważaniami sądu, ze względu na treść art. 433 § 1 k.p.k. pozostały ustalenia sądu I instancji dotyczące uchwały SN;▪ Zgodnie z ustaleniami sądu I instancji, Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko mówiące o tym, że nie można automatycznie klasyfikować pełniących służbę w Wydziałach łączności WUSW jako służby w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 ustawy lustracyjnej;▪ W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny wskazał, że aby dobrowolnie pełnić służbę w organach, o których mowa w art. 2 ustawy, trzeba być przede wszystkim świadomym tego faktu. Jednocześnie sąd wskazał, że analiza norm przepisów ustawy lustracyjnej, oznacza, że „pełnić służbę”, o jakiej mowa w treści art. 2 ustawy lustracyjnej, można tylko i wyłącznie „świadomie” i dobrowolnie;▪ Jak przyznaje Sąd Apelacyjny, charakter jednostek Wydziałów łączności WUSW oraz ich umiejscowienie w strukturach nie były oczywiste zarówno dla osób postronnych, jak i zatrudnionych tam funkcjonariuszy;▪ Dlatego też zdaniem Sądu Apelacyjnego służba lustrowanego nie była służbą w organach bezpieczeństwa państwa z uwagi na brak po jego stronie świadomości co do podporządkowania Wydziałów łączności Służbie Bezpieczeństwa.

J. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 30 października 2019 r., sygn. II AKa 256/19

- osoba lustrowana złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 14 sierpnia 2019 r., sygn. akt IV K 62/19

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• W postępowaniu lustracyjnym w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe oświadczenie jest zgodne z prawdą;
-----------------------	---

	<ul style="list-style-type: none">• Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją prokuratora. Skarżący podniósł zarzut rażącej obrazy przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej poprzez jego niezastosowanie, co doprowadziło do wyrażenia przez sąd pierwszej instancji błędnego poglądu polegającego na stwierdzeniu, że osoba pełniąca służbę w Wydziale Łączności WUSW nie pełniła służby w strukturach Służby Bezpieczeństwa. Drugim zarzutem była obraza przepisów postępowania, a mianowicie art. 7 k.p.k. art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k. mająca wpływ na treść orzeczenia polegająca na tym, że Sąd Okręgowy z naruszeniem zasad prawidłowego rozumowania dokonała wewnątrznie sprzecznych ustaleń w zakresie pełnienia przez lustrowanego służby w strukturach SB.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny nie uwzględnił apelacji, jednakże uznał, że słuszny jest zarzut dotyczący błędnego uznania, że osoba pozostająca na służbie w Wydziale Łączności WUSW nie była osobą pełniącą służbę w strukturach SB. Sąd II instancji powołał się przy tym na Uchwałę SN;▪ Sąd uznał jednocześnie, że pełnienie służby może być jedynie świadome oraz dobrowolne. W realiach rozpatrywanej sprawy nie można było zaś uznać, że lustrowany wiedział o tym, że Wydział Łączności WUSW znajduje się w strukturach SB;▪ Lustrowany nie zdając sobie sprawy, że służył w jednym organów o jakich mowa w art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej złożył prawdziwe oświadczenie lustracyjne.

K. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 3 grudnia 2019 r., sygn. II AKa 281/19

- osoba lustrowana złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 3 września 2019 r., sygn. akt IV K 449/18

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• W postępowaniu lustracyjnym w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe oświadczenie jest zgodne z prawdą;• Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją prokuratora. Skarżący podniósł zarzut rażącej obrazy przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej poprzez jego niezastosowanie, co doprowadziło do wyrażenia przez sąd pierwszej instancji błędnego poglądu polegającego na stwierdzeniu, że osoba pełniąca służbę w Wydziale Łączności WUSW nie pełniła służby w strukturach Służby Bezpieczeństwa. Drugim zarzutem była obraza przepisów postępowania, a mianowicie art. 7
-----------------------	--

	<p>k.p.k. art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k. mająca wpływ na treść orzeczenia polegająca na tym, że Sąd Okręgowy z naruszeniem zasad prawidłowego rozumowania dokonał wewnętrznie sprzecznych ustaleń w zakresie pełnienia przez lustrowanego służby w strukturach SB.</p>
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny nie uwzględnił apelacji. Jednocześnie za trafny sąd uznał zarzut pozostawiania na w służbie w Wydziale łączności WUSW jako pełnienia służby w strukturach SB;▪ Pomimo powyższego, Sąd Apelacyjny za zasadny uznał wniosek, że nie zawsze pełnienie służby w Wydziałach łączności WUSW podporządkowanych SB istotnie było pełnieniem służby w organach określonych w art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej – w rozumieniu tej ustawy. Wnikliwa analiza przepisów tej ustawy wskazuje, że za okoliczność o fundamentalnym wręcz znaczeniu dla uznania współdziałania danej osoby z organami bezpieczeństwa za jej współpracę z tymi organami ustawodawca uznaje świadomość owej osoby co do wszystkich istotnych (w jego założeniu) elementów tego współdziałania;▪ Fakt złożenia oświadczenia lustracyjnego po wydaniu uchwały SN nie przesądza jednocześnie o świadomości lustrowanego co do podporządkowania Wydziałów łączności w okresie jej pełnienia Służbie Bezpieczeństwa.

L. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 7 stycznia 2020 r., sygn. II AKa 297/19

- osoba lustrowana złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 3 września 2019 r., sygn. akt IV K 8/19

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• W postępowaniu lustracyjnym w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe oświadczenie jest zgodne z prawdą;• Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją prokuratora. Skarżący podniósł zarzut rażącej obrazy przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej poprzez jego niezastosowanie, co doprowadziło do wyrażenia przez sąd pierwszej instancji błędnego poglądu polegającego na stwierdzeniu, że osoba pełniąca służbę w Wydziale łączności WUSW nie pełniła służby w strukturach Służby Bezpieczeństwa. Drugim zarzutem była obraza przepisów postępowania, a mianowicie art. 7 k.p.k. art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k. mająca wpływ na treść orzeczenia polegająca na tym, że Sąd Okręgowy z naruszeniem zasad prawidłowego rozumowania dokonał wewnętrznie sprzecznych
-----------------------	--

	<p>ustaleń w zakresie pełnienia przez lustrowanego służby w strukturach SB.</p>
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny nie uwzględnił apelacji. Jednocześnie za trafny sąd uznał zarzut pozostawiania na w służbie w Wydziale Łączności WUSW jako pełnienia służby w strukturach SB;▪ Pomimo powyższego, Sąd Apelacyjny za zasadny uznał, choć pozornie paradoksalny, wniosek, że nie zawsze pełnienie służby w Wydziałach Łączności WUSW podporządkowanych SB istotnie było pełnieniem służby w organach określonych w art. 2 ust. 3 Ustawy lustracyjnej – w rozumieniu tej ustawy. Wnikliwa analiza przepisów tej ustawy wskazuje, że za okoliczność o fundamentalnym wręcz znaczeniu dla uznania współdziałania danej osoby z organami bezpieczeństwa za jej współpracę z tymi organami ustawodawca uznaje świadomość owej osoby co do wszystkich istotnych (w jego założeniu) elementów tego współdziałania;▪ Fakt złożenia oświadczenia lustracyjnego po wydaniu uchwały SN nie przesądza jednocześnie o świadomości lustrowanego co do podporządkowania Wydziałów Łączności w okresie jej pełnienia Służbie Bezpieczeństwa.

M. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 9 grudnia 2019 r., sygn. II AKa 244/18

- osoba lustrowana złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 21 czerwca 2018 r., sygn. akt III K 155/17.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• W postępowaniu lustracyjnym w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe oświadczenie jest zgodne z prawdą;• Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją prokuratora. Skarżący podniósł zarzut rażącej obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej poprzez jego błędną wykładnię, dokonaną z pominięciem w pełni prawidłowego toku rozumowania i kwalifikacji prawnej przedstawionych w Uchwale SN;• Kolejny zarzut polegał na obrazie przepisów postępowania polegającej na nierzetelnej i wybiórczej analizie zebranego materiału dowodowego oraz ujawnionych na jego podstawie okoliczności.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny nie uwzględnił apelacji. W ocenie sądu argumentacja skarżącego była bezzasadna;▪ W ocenie Sądu Apelacyjnego uznania nie znalazły argumenty, że dla oceny świadomości lustrowanego dotyczącej służby w organach

bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 Ustawy lustracyjnej znaczenie ma data złożenia oświadczenia lustracyjnego;

- W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny podniósł również, że nie ma dowodów, że w czasie relewantnym z perspektywy przepisów Ustawy lustracyjnej, Wydział Łączności, w którym lustrowany pełnił służbę stał się jednostką podległą Służbie Bezpieczeństwa;
- Jak wskazał Sąd: *„Jeżeli ustawodawca tworząc Ustawę lustracyjną miał zamiar objąć nią także wydziały łączności, to wobec tego co odnotowano powyżej mógł tę kwestię wyraźnie uregulować w jej pierwotnej wersji, Możliwość jednoznacznego przesądzenia tej kwestii istniała także w czasie późniejszym, zwłaszcza w sytuacji ujawnionej w orzecznictwie sądowym niejasności i niejednolitości co do tego czy służba w wydziałach łączności MO jest relewantna z perspektywy tych przepisów Ustawy lustracyjnej, których naruszenie skarżący zarzucił w apelacji”;*
- Sąd Apelacyjny wyraźnie wskazuje na różnice w definiowaniu określeń „podległość” oraz „nadzór” oraz szczególny status „łączności” w kontekście Ustawy UOP;
- Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wobec niewykazania za pomocą dowodów – ocenionych zgodnie z zasadami karnoprocesowymi – tej okoliczności, że w jakimkolwiek punkcie czasowym poprzedzającym ten akt prawny istotnie doszło do poddania podległości SB wydziału łączności, w którym lustrowany pełnił służbę, to zarządzenie, na które powołał się SN w uzasadnieniu Uchwały nie może doprowadzić do podważenia stanowiska zajętego przez Sąd I instancji w zaskarżonym orzeczeniu.

N. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 11 grudnia 2019 r., sygn. II AKa 7/19

- osoba lustrowana złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 8 listopada 2018 r., sygn. akt III K 57/17.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• W postępowaniu lustracyjnym w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe oświadczenie jest zgodne z prawdą• Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją prokuratora. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny nie uwzględnił apelacji. Jednakże za zasadne uznał on argumenty dotyczące stanu świadomości lustrowanego, który powinien być określany w chwili składania oświadczenia lustracyjnego;▪ Sąd podkreślił zasadę samodzielności jurysdykcyjnej sądów i brak związania sądu I instancji Uchwałą SN;

- Zdaniem Sądu Apelacyjnego w przedmiotowej sprawie nie udowodniono, aby doszło do powstania stosunku podległości wobec SB wydziału łączności, w którym lustrowany pełnił służbę i aby można było uznać ten organ za wymieniony w art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej;
- Zarówno notatka BOP MSW z 25 czerwca 1984 r. ani pismo gen. Straszewskiego adresowane do szefów WUSW nie zostały uznane za udowadniające powyższą okoliczność;
- Sąd silnie podkreśla zasady karnoprocesowe, według których toczy się postępowanie lustracyjne oraz obowiązujące w nim domniemanie niewinności oraz zasadę *in dubio pro reo*;
- Zdaniem Sądu Apelacyjnego Ustawa lustracyjna powinna być interpretowana w sposób ścisły, co wobec jej literalnego brzmienia wyłącza możliwość przyjęcia, że Wydział Łączności WUSW w Kielcach był organem bezpieczeństwa w rozumieniu art. 2 Ustawy lustracyjnej;
- Sąd dodatkowo wskazuje, że jeśli ustawodawca miał zamiar objąć reżimem ustawy również wydziały łączności, to powinien wyraźnie uregulować to w jej pierwotnej wersji bądź odpowiednio ją znowelizować.

O. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 11 grudnia 2019 r., sygn. II AKa 305/18

- osoba lustrowana złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach dnia 26 lipca 2018 r., sygn. akt III K 156/17.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• W postępowaniu lustracyjnym w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe oświadczenie jest zgodne z prawdą;• Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją prokuratora. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku z uwagi na rażącą obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 Ustawy lustracyjnej poprzez jego błędną wykładnię, dokonaną z pominięciem w pełni prawidłowego toku rozumowania i kwalifikacji prawnej przedstawionych w Uchwale SN oraz z uwagi na nierzetelną i wybiórczą ocenę materiału dowodowego.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny nie uwzględnił apelacji. Sąd wskazał na zasadę samodzielności jurysdykcyjnej sądu, w związku z czym na brak konieczności przyjęcia argumentacji z Uchwały SN oraz na brak dowodów wskazujących możliwość uznania Wydziału Łączności, w którym lustrowany odbywał służbę za organ, o którym mowa jest w 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 Ustawy lustracyjnej;

- Sąd Apelacyjny wyraźnie podkreślił, że nie podziela on interpretacji wynikającej z Uchwały SN jakoby zarządzenie nr 043/90 było dowodem na potraktowanie zarządu łączności i jego ogniw terenowych jako jednostek SB, gdyż świadczy o tym samo ich wymienienie w tym zarządzeniu. Jak wskazuje Sąd Apelacyjny, w Uchwale SN „*mamy wykładnię przepisów ustawowych poprzez treść aktu prawnego znacznie niższego rzędu to jest wspomnianego zarządzenia, czego nie można zaakceptować. W szczególności nie można zgodzić się z poglądem wyrażonym w Uchwale, iż wskazane zarządzenie było aktem wykonawczym do ustawy o UOP. Taka konkluzja nie może wynikać z samego faktu, że w treści zarządzenia podano, iż jest wydane <<w celu wykonania art. 129 ustawy o UOP>>, bowiem akurat ten przepis wywoływał skutki prawne z mocy prawa i żadnego aktu wykonawczego w postaci zarządzenia MSW nie potrzebował, a nadto nie był przepisem delegacyjnym, upoważniającym MSW do wydania wspomnianego zarządzenia*”;
- W ocenie Sądu Apelacyjnego, jednostki organizacyjne MSW nie zaliczane do SB podlegały najwyżej przekształceniom, a więc nie mogły więc być one zlikwidowane ustawą o UOP. Dlatego też nie zachodzi wobec nich przesłanka określona w art. 2 ust. 3 Ustawy lustracyjnej;
- Dodatkowo Sąd odwoławczy wskazuje na fakt, że Biuro Lustracyjne IPN w artykule „*Pojęcie Służby Bezpieczeństwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej. Propozycja wykładni.*” Wyraziło pogląd, że za jednostki SB w rozumieniu Ustawy lustracyjnej należy uznać jednostki, które wprost wymieniono w Instrukcji Przewodniczącego Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej z dnia 25 czerwca 1990 r., do której odwołuje się zarządzenie nr 53/90 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 2 lipca 1990 r. W paragrafie 2 tego zarządzenia wskazano jednoznacznie, że „*funkcjonariuszami byłej SB są osoby, które pełniły służbę na stanowiskach i jednostkach wymienionych w Instrukcji Przewodniczącego CKK z dnia 25 czerwca 1990 roku*”. Tymczasem pracownicy wydziałów łączności nie zostali wymienieni we wskazanej wyżej instrukcji;
- Zdaniem Sądu Apelacyjnego, art. 2 ust. 5 Ustawy lustracyjnej nie może być interpretowany rozszerzająco, a wszystkie wątpliwości należy rozstrzygać na korzyść lustrowanego.

P. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 9 grudnia 2019 r., sygn. II AKa 251/18

- osoba lustrowana złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach dnia 9 lipca 2018 r., sygn. akt III K 92/17.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• W postępowaniu lustracyjnym w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe oświadczenie jest zgodne z prawdą;• Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją prokuratora. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku z uwagi na rażącą obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 Ustawy lustracyjnej poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że nie dają one podstaw do zakwalifikowania pionu łączności jako jednostki SB i organu bezpieczeństwa państwa w rozumieniu Ustawy lustracyjnej;• Kolejny zarzut obejmował nierzetelną i dowolną ocenę materiału dowodowego, w szczególności w kwestii przynależności strukturalnej pionu łączności oraz trybu rozwiązania WUSW czy wiedzy lustrowanego co do oceny prawnej organu, w którym pełnił służbę.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do uwzględnienia zarzutów apelacji. Sąd wskazuje, że apelacja w zasadzie ogranicza się do cytowania Uchwały SN;▪ Zdaniem Sądu II instancji, rozwiązania ustawy UOP nie przesądzają o przynależności Wydziałów łączności do SB. Jednocześnie sąd zauważa, że podstawą do twierdzeń o zaliczeniu tych wydziałów do SB jest decyzja Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 grudnia 1983 r., której brak jest w wykazie aktów prawnych, a zarządzenie nr 098/83 Ministra Spraw Wewnętrznych z 30 grudnia 1983 określa jedynie podział obowiązków poszczególnych członków kierownictwa MSW, przy czym jego treść nie świadczy o tym, iż doszło do zmiany stosunku służbowego funkcjonariuszy, bowiem w dalszym ciągu byli oni funkcjonariuszami MO, a bezpośredni nadzór zastępcy szefa WUSW ds. SB nie jest równoznaczny z wcieleniem danego Wydziału do SB a już w żadnym razie nie przesądza o świadomości służących tam funkcjonariuszy MO, iż są oni funkcjonariuszami organów bezpieczeństwa państwa;▪ Sąd dodatkowo wskazuje, że trudno jest przyjąć, że lustrowany miał świadomość, że był funkcjonariuszem SB i nie przesądza o takiej świadomości istnienie Uchwały SN.

**Q. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 5 lutego 2020 r., sygn. II AKa
356/19**

- umorzenie (brak pomówienia).

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi dnia 17 września 2019 r., sygn. akt XVIII K 56/17.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• Sąd Apelacyjny przychylił się do apelacji prokuratora i zmienił zaskarżone orzeczenie, eliminując z jego podstawy prawnej pkt 2 artykułu 17 § 1 k.p.k.;• Prokurator IPN podniósł zarzut obrazy przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, polegającej na niezasadnym zastosowaniu art. 17 § 1 k.p.k. jako podstawy orzeczenia o umorzeniu postępowania;• Obrońca podniósł zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego – art. 2 ust. 1 pkt 5 Ustawy lustracyjnej poprzez błędne przyjęcie, że lustrowany służąc w Wydziale Łączności WUSW pełnił służbę w organach bezpieczeństwa państwa oraz art. 149 ust. 1 i 2 ustawy o Policji poprzez ich niezastosowanie;• Dodatkowo obrońca podniósł zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego poprzez brak stwierdzenia, że lustrowany złożył oświadczenie lustracyjne zgodne z prawdą.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny przychylił się jedynie do zarzutu prokuratora IPN, co wpłynęło na zmianę podstawy umorzenia postępowania lustracyjnego. Sąd wskazał, że postępowanie autolustracyjne uzależnione jest od dwóch przesłanek: wystąpienia publicznego pomówienia i złożenia oświadczenia lustracyjnego. Sąd wskazał, że w przypadku rozpatrywanej sprawy nie zaistniała przesłanka publicznego pomówienia;▪ Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutu obrazy prawa materialnego podniesionego przez obrońcę lustrowanego. Sąd odniósł się do zarzutów obrońcy w zakresie świadomości o służbie w jednostkach bezpieczeństwa państwa m.in. poprzez stwierdzenie, że treść przepisu art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej odnosi się do jednostek, które „podlegały rozwiązaniu” co miało się odbyć „z mocy prawa”. Chodzi więc o te jednostki, które zostały przewidziane (przeznaczone) do rozwiązania z chwilą zorganizowania UOP;▪ Sąd Apelacyjny zgadza się z Uchwałą SN w zakresie interpretacji art. 2 ust 1 pkt 5 i ust 3 ustawy lustracyjnej w odniesieniu do funkcjonariuszy pełniących służbę w wydziałach łączności WUSW w latach 1984 – 1990;▪ Zdaniem Sądu Apelacyjnego funkcjonariusze rozwiązanej SB mieli być z niej zwolnieni z mocy prawa, jednak nadal funkcjonowali oni w ramach MSW. Zdaniem sądu zarówno ustawa o Policji i ustawa o UOP niezależnie od siebie rozwiązywały SB, zwalniały funkcjonariuszy SB z mocy prawa oraz likwidowały urzędy spraw wewnętrznych. Skoro więc powyższe jednostki podlegały MSW i podlegały rozwiązaniu, to należy traktować je jako formacje wchodzące w skład SB. Zdaniem sądu o tym, że dotyczyło to także zarządu łączności i jego terenowych odpowiedników przesądza wprost § 6 zarządzenia 043/90 Ministra Spraw Wewnętrznych;▪ Sąd Apelacyjny uznając, że lustrowany był pracownikiem organów SB, nie mógł zostać o to pomówiony – dlatego nie był uprawniony do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego.

R. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 16 grudnia 2019 r., sygn. II AKa 255/18

- zdaniem sądu złożyła oświadczenie lustracyjne **zgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku dnia 29 maja 2018 r., sygn. akt IV K 131/17.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• W postępowaniu lustracyjnym w przedmiocie zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe oświadczenie jest zgodne z prawdą;• Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją prokuratora. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku z uwagi na rażącą obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 oraz obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny nie zgodził się z zarzutami prokuratora i pozostawił w mocy zaskarżony wyrok;▪ Zdaniem Sądu Apelacyjnego, zapisy zawarte w art.2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej są niewystarczające do stwierdzenia, że Wydziały łączności WUSW były organami bezpieczeństwa państwa i jednostkami SB. Wydziały łączności WUSW nie zostały wymienione wprost w art 2 ust 1 UL – jak w przypadku szeregu podmiotów zaliczonych do organów bezpieczeństwa państwa – wskazanych nazwowo przez odwołanie się do historycznie istniejących jednostek. Jak podnosi sąd, zapis zawarty w art. 2 ust. 3 jest niewystarczający do stwierdzenia, że Wydziały łączności WUSW były jednostkami SB, które podlegały rozwiązaniu z chwilą zorganizowania UOP, a zatem że były organami bezpieczeństwa państwa;▪ Zdaniem sądu, również art. 139 ust. 1 i 2 nie daje podstaw do uznania, że Wydziały łączności WUSW należały do SB;▪ Sąd Apelacyjny nie przychylił się więc do stanowiska skarżącego, mówiącego o tym, że prawidłowa wykładnia przepisów art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust 3 Ustawy lustracyjnej prowadzi do wniosku, że osoba pełniąca służbę w Wydziale łączności WUSW pełni służbę w jednostce SB.

S. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 lutego 2020 r., sygn. II AKa 98/19

- osoba lustrwana złożyła oświadczenie lustracyjne **obiektywnie nieprawdziwe, aczkolwiek subiektywnie odpowiadające prawdzie.**

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku dnia 15 listopada 2018 r., sygn. akt IV K 90/17.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżone orzeczenie i umorzył postępowanie;• Sąd Apelacyjny za częściowo zasadne uznał zarzuty prokuratora dotyczące obrazy przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, w następstwie błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mającego wpływ na jego treść.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny uznał, że służba w Wydziale łączności jest służbą w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 Ustawy lustracyjnej;▪ Zdaniem Sądu Apelacyjnego, definicja zawarta w art. 2 ust. 1 pkt 5 Ustawy lustracyjnej nie daje wprost odpowiedzi na pytanie, czy Zarząd łączności był instytucją centralną Służby Bezpieczeństwa oraz czy wydziały łączności WUSW były jednostkami terenowymi zaliczanymi do SB;▪ Sąd podniósł, że hipotezą przepisu art 2. Ustawy lustracyjnej objęte są osoby pełniące służbę w organach bezpieczeństwa państwa. Jak podkreśla Sąd Apelacyjny, przepis ten nie posługuje się pojęciem funkcjonariuszy SB i nie odsyła do przepisów regulujących ich status;▪ Sąd uznał, że Uchwała SN i przedstawiona w nim wykładnia ma charakter systemowy, gdyż wprost wskazuje na rozumienie art. 2 Ustawy lustracyjnej. Jak podkreśla Sąd Apelacyjny, z dokonanej przez SN wykładni nie wynika w sposób oczywisty, iż została ona dokonana tylko na potrzeby spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych. Zdaniem sądu Uchwała SN w swej treści wprost stanowi interpretację art 2 ustawy lustracyjnej.

T. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 9 grudnia 2019 r., sygn. II AKa 176/19

- osoba lustrwana złożyła oświadczenie lustracyjne **niezgodne** z prawdą.

Wyrok został wydany na skutek apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 15 czerwca 2019 r., sygn. akt III K 56/17.

Stan faktyczny	<ul style="list-style-type: none">• Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie;• Sąd Apelacyjny za niezasadne uznał zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego – art. 2 ust. 1 pkt 5 Ustawy lustracyjnej, naruszenia przepisów art. 149 ust. 1 i 2 ustawy o Policji, art. 33 k.k. oraz naruszenia przepisów prawa procesowego, a także błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia sprawy podniesione przez obrońcę lustrwanego.
Ocena Sądu	<ul style="list-style-type: none">▪ Sąd Apelacyjny uznał, że służba w Zarządzie Wydziału łączności jest służbą w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 Ustawy lustracyjnej;▪ Sąd Apelacyjny podniósł, że jak wynika z materiału dowodowego, chociaż Wydział łączności WUSW w Białymstoku pozostawał

formalnie wydziałem Milicji Obywatelskiej, to jednakże podlegał nadzorowi Służby Bezpieczeństwa i stąd też służba w tym wydziale była służbą w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu Ustawy lustracyjnej;

- Zdaniem Sądu Apelacyjnego rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 lipca 1990 w sprawie nadania statutu organizacyjnego MSW nie wymienia Zarządu łączności w nowo utworzonych strukturach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, co ma wskazywać na likwidację tego pionu Służby Bezpieczeństwa w „chwili zorganizowania Urzędu Ochrony Państwa”. Zdaniem Sądu II instancji Likwidacja Zarządu łączności oznaczała też likwidację jego ogniw terenowych, czyli Wydziałów łączności jako organów terenowych Służby Bezpieczeństwa;
- Sąd Apelacyjny jako błędny uznał pogląd wyrażony przez obrońcę, że Uchwały SN nie powinno się wiązać ze sprawami lustracyjnymi. Sąd podkreślił, że w apelacji powielone zostały wątpliwości interpretacyjne przedstawione w uzasadnieniu Uchwały SN oraz pominięto uzasadnienie prawne, w którym Sąd Najwyższy szczegółowo, przeprowadzając między innymi analizę historyczną, uzasadnił swoją tezę. Zdaniem Sądu Apelacyjnego argumentacja SN jest niezwykle przekonująca i w jej świetle nie sposób jest obronić odmiennego stanowiska.

3. PODSUMOWANIE PRZEGLĄDU ORZECZNICTWA

Jak wynika z przywołanych wyżej tez orzeczeń zapadających w sprawach lustracyjnych funkcjonariuszy pionu łączności, orzecznictwo sądów powszechnych jest niejednolite i dalekie od spójności prawnej i aksjologicznej. W orzecznictwie tym wyraźnie rysuje się także spór dotyczący sposobu interpretowania i stosowania w sprawach lustracyjnych Uchwały SN.

Według badań przeprowadzonych przez mec. J. Sobek⁷ do dnia 19 czerwca 2020 r. przed sądem I instancji zakończyło się 54 spraw dotyczących funkcjonariuszy pionu łączności (5 niekorzystnych dla lustrowanego, 4 umorzenia, 45 orzeczeń potwierdza, że oświadczenia lustracyjne zostały złożone zgodnie z prawdą). Uprawomocniło się także 41 orzeczeń wydanych przez Sądy Apelacyjne (4 niekorzystne dla lustrowanego, 6 umorzeń, 2 uchylene i zwrócenie do ponownego rozpatrzenia przez sąd I instancji, 29 orzeczeń stwierdzających, że oświadczenia lustracyjne zostały złożone zgodnie z prawdą).

Na tej podstawie należy stwierdzić, że sądy lustracyjne odstępują od stosowania Uchwały SN, uznając przewidziany w niej automatyzm, nakazujący zaliczenie funkcjonariusza pionu łączności do grona osób pełniących służbę w organach bezpieczeństwa państwa,

⁷ Dane zawarte w piśmie procesowym z dnia 19 czerwca 2020 r., *Odpowiedź lustrowanego na kasację Prokuratora Generalnego z dnia 11 maja 2020 r.* (sygn. III KK 127/20).

niezależnie od strony podmiotowej, za niewłaściwe na gruncie postępowania lustracyjnego.

Przedstawiony powyżej przegląd orzecznictwa sądów lustracyjnych, z którego wynika, że sądy te słusznie odstępują od stosowania Uchwały SN, wskazuje na powstanie innego – znacznie poważniejszego – problemu (zagadnienia prawnego) w orzecznictwie sądów powszechnych, związanego ze spójnością prawną i aksjologiczną stosowania przez sądy Ustawy zaopatrzeniowej, w brzmieniu nadanym Nowelizacją z 2016 r., oraz Ustawy lustracyjnej.

W świetle powyższego wysoce prawdopodobne jest bowiem pojawianie się sytuacji – zwłaszcza, gdy osoby pozbawione świadczeń emerytalnych na mocy Nowelizacji z 2016 r., jednocześnie będą wszczynają postępowanie autolustracyjne – w której sąd powszechny rozpatrujący odwołanie od decyzji Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWIA, stojąc na gruncie Uchwały SN, stwierdzi, że funkcjonariusz pionu łączności pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa i z tego tytułu prawidłowo zostało mu ograniczone świadczenie emerytalne. Natomiast sąd lustracyjny – odmawiając uwzględnienia Uchwały SN – orzeknie wobec tego funkcjonariusza, że złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, iż nie pełnił służby w organach bezpieczeństwa państwa.

Pojawienie się w obrocie prawnym wykluczających się orzeczeń wydanych na gruncie Ustawy zaopatrzeniowej i Ustawy lustracyjnej jest niemożliwe do pogodzenia z konstytucyjnymi standardami zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także pewności prawa oraz – szczególnie – standardami godności (art. 30 Konstytucji RP) oraz sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP).

VII. WĄTPLIWOŚCI PRAWNE DOTYCZĄCE UCHWAŁY SN ORAZ SKUTKÓW JEJ DALSZEGO STOSOWANIA

1. WPROWADZENIE

Analiza praktyki stosowania Uchwały SN, w szczególności po wejściu w życie Nowelizacji z 2016 r., wskazuje, że stała się ona instrumentem, przy pomocy którego prokuratorzy IPN starają się przed sądami powszechnymi oraz Sądem Najwyższym wykazać, że fakt pełnienia służby w pionie łączności, automatycznie i niezależnie od strony podmiotowej, przesądza o kwalifikacji prawnej tej służby jako służby w organach bezpieczeństwa oraz służby na rzecz totalitarnego państwa.

Zważywszy treści normatywne wynikające z Nowelizacji z 2016 r., w szczególności stopień ograniczeń praw emerytalnych przewidzianych przez tę ustawę w związku ze stwierdzeniem służby na rzecz totalitarnego państwa, jak i zakres sankcji związanych ze złożeniem nieprawdziwego oświadczenia lustracyjnego co od służby w organach

bezpieczeństwa, a także wątpliwości konstytucyjne wokół nich zgromadzone⁸, dalece niewskazane jest stosowanie automatyzmu – wynikającego z Uchwały SN – w zakresie kwalifikacji prawnej służby w pionie łączności. Może on bowiem – z uwagi na represyjny charakter regulacji – doprowadzić do naruszenia konstytucyjnych praw jednostki, a także praw procesowych stron postępowań prowadzonych zarówno na gruncie Ustawy zaopatrzeniowej, jak i ustawy lustracyjnej.

2. WĄTPLIWOŚCI DOTYCZĄCE PRZESŁANEK PODJĘCIA UCHWAŁY SN

Uchwała SN została podjęta na wniosek Pierwszego Prezesa SN, którego rekomendacja i ocena prawna istniejącego stanu faktycznego i prawnego przedstawiona we wniosku, wskazywała zupełnie inny preferowany kierunek rozstrzygnięcia. Pierwszy Prezes SN stał mianowicie na stanowisku, że służby funkcjonariuszy MO pionu łączności nie sposób uznać za służbę w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 15b ust. 1 Ustawy zaopatrzeniowej w zw. z art. 2 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej, gdyż nie ma ku przyjęciu takiej tezy wystarczających dowodów, a wszelkie istniejące wątpliwości należy rozstrzygać na korzyść jednostki.

Analiza treści Uchwały SN wraz z uzasadnieniem oraz wniosku Pierwszego Prezesa SN wraz z uzasadnieniem, a także dokumentów przywołanych i interpretowanych w obu dokumentach, każą podać w wątpliwość trafność kierunku rozstrzygnięcia przyjętego w Uchwale SN i skłaniają ku stanowisku Pierwszego Prezesa SN.

Wątpliwości te oparte są na następujących argumentach:

- W zgromadzonym i ujawnionym w uzasadnieniu Uchwały SN materiale dowodowym brak dokumentów, które w sposób jednoznaczny i niebudzący wątpliwości przesądzałyby o przynależności organizacyjnej pionu łączności do struktury organów bezpieczeństwa państwa.
- Przywołany w Uchwale SN argument, że zarządzenie nr 043/90 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 10 maja 1990 r. w sprawie zaprzestania działalności Służby Bezpieczeństwa wydane w celu wykonania postanowień art. 129 ustawy o UOP, a w szczególności fakt, że w § 6 tego zarządzenia postanowiono, że zadania Zarządu łączności i jego ogniw terenowych pozostają niezmienione do czasu zakończenia reorganizacji zadań przez właściwe jednostki organizacyjne MSW, UOP, Policji lub innych instytucji państwowych, przesądza o przynależności pionu łączności do struktury organów bezpieczeństwa państwa, bynajmniej nie rozwiewa tych wątpliwości. Wręcz przeciwnie, gdyby jednostki te były w strukturze organów bezpieczeństwa państwa, to ulegałyby rozwiązaniu na mocy prawa na podstawie art. 129 ust. 1 Ustawy o UOP. Minister Spraw Wewnętrznych nie mógłby zatem przedłużyć ich funkcjonowania przywołanym zarządzeniem.
- Podobnie zmiany strukturalne zachodzące w Komendzie Głównej Policji w okresie jej organizacji (zmiana nazwy Zarządu łączności i Wydziałów łączności MSW na

⁸ Nowelizacja z 2016 r. jest przedmiotem postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawach P 4/18 i P 16/19.

Biuro Łączności Komendy Głównej Policji) nie dają podstawy do tezy, że Zarząd i Wydziały Łączności zostały zlikwidowane na podstawie art. 129 ust. 1 Ustawy o UOP, jako wchodzące w skład organów bezpieczeństwa państwa. Równie prawdopodobne jest – taki pogląd przyjmuje Pierwszy Prezes SN – że mamy w tym przypadku do czynienia jedynie ze zmianą nazewnictwa związaną ze zmianami organizacyjnymi, która nie ma związku z regulacją art. 129 ust. 1 Ustawy o UOP.

- Zgromadzony materiał dowodowy rodził zatem wątpliwości – na które wskazywał Pierwszy Prezes SN w swoim wniosku – jednakże w Uchwale SN zostały one zinterpretowane jako przemawiające za przynależnością pionu łączności do struktury organów bezpieczeństwa państwa.
- Jednocześnie w Uchwale SN pominięto analizę istotnych dokumentów, które mogłyby rozstrzygnąć wskazane wyżej wątpliwości. Przynależność funkcjonariuszy pionu łączności MO do struktury organów bezpieczeństwa państwa musiałaby zostać ujawniona w dokumentach personalnych tych funkcjonariuszy (zaszeregowanie etatowe, rozkazy personalne, ewidencja przebiegu służby).
- W Uchwale SN nie odniesiono się także do mającego istotne znaczenie prawne faktu, że funkcjonariusze pionu łączności nie podlegali procesowi weryfikacji, który był obowiązkowy dla wszystkich funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, nie byli także zwalniani ze służby, lecz zostali z urzędu przeniesieni do pracy w strukturach Policji.

Wskazane wyżej argumenty podają w wątpliwość tezę, że pion łączności MO w sposób organizacyjny przynależał do struktury organów bezpieczeństwa państwa.

3. SKUTKI OBOWIĄZYWANIA UCHWAŁY SN – PROBLEM DOMNIEMANIA NIEWINNOŚCI I PRAWA DO SĄDU

Uchwała SN w praktyce orzeczniczej sądów powszechnych, a w szczególności argumentacji podnoszonej przez prokuratorów Biura Lustracyjnego, przedstawiana jest jako dowód dający podstawę do samoistnego stwierdzenia, że funkcjonariusz pionu łączności pełnił służbę w organach bezpieczeństwa państwa. W przywołanych wyżej tezach orzeczeń sądów powszechnych argument ten pojawia się wielokrotnie. Często stanowi jedyny argument podnoszony przez prokuratora Biura Lustracyjnego.

Uchwała SN wywołała zatem – bardzo niekorzystny z perspektywy konstytucyjnych standardów proceduralnych oraz ochrony praw jednostki – skutek w postaci przeniesienia ciężaru dowodu. Prokurator Biura Lustracyjnego nie musi zatem udowadniać, że lustrowany – wbrew oświadczeniu, które złożył – pełnił służbę w organach bezpieczeństwa państwa, bowiem jest Uchwała SN, która to stwierdza. W takiej sytuacji, to lustrowany będący funkcjonariuszem pionu łączności musi przed sądem wykazać, że nie pełnił służby w organach bezpieczeństwa państwa. Mamy zatem do czynienia z zupełnym odwróceniem ciężaru dowodu, a także podważeniem konstytucyjnego standardu domniemania niewinności.

Zważywszy ponadto, że osoba lustrowana ma ograniczony dostęp do dokumentów mogących świadczyć na jej korzyść, gdyż dokumenty te znajdują się najczęściej w archiwach Instytutu Pamięci Narodowej, zważywszy na odwrócenie ciężaru dowodu, może dochodzić w tym przypadku także do ograniczenia prawa do obrony i prawa do sądu.

4. SŁUŻBA W ORGANACH BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA A SŁUŻBA NA RZECZ TOTALITARNEGO PAŃSTWA – WĄTPLIWOŚCI INTERPRETACYJNE

Ustawa o zaopatrzeniu w brzmieniu nadanym Nowelizacją z 2009 r. posługiwała się pojęciem „służby w organach bezpieczeństwa państwa”. Na tym gruncie Sąd Najwyższy w Uchwale przyjął, że nie ma znaczenia faktyczny zakres obowiązków funkcjonariusza, a liczy się jedynie jego formalne przyporządkowanie do struktury, którą ustawodawca uznał za służbę w organach bezpieczeństwa państwa. W obecnym stanie prawnym Ustawa o zaopatrzeniu posługuje się jednak pojęciem „służby na rzecz totalitarnego państwa”.

Pojęcie „służby na rzecz totalitarnego państwa” pojawia się już w polskim systemie prawnym. Znajduje się ono w preambule Ustawy lustracyjnej. Ustawodawca w jej treści zdefiniował to pojęcie, jako „pracę lub służbę w organach bezpieczeństwa państwa komunistycznego lub pomoc udzielaną tym organom polegającą na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli”.

Pojęcie „*służby na rzecz totalitarnego państwa*” odchodzi od – przyjętej jako podstawa Uchwały SN – formalnej oceny przynależności do struktur organów bezpieczeństwa państwa, a wprowadza kryterium o charakterze materialnym, jakim jest faktyczne pełnienie określonych działań przez funkcjonariusza.

W świetle art. 13b Ustawy o zaopatrzeniu konieczna jest każdorazowa weryfikacja faktycznego charakteru zadań danego funkcjonariusza, w innym przypadku nie sposób bowiem stwierdzić, że wykonywał on służbę na rzecz totalitarnego państwa⁹.

W związku z powyższym należy stwierdzić, że w związku ze zmianą stanu prawnego, zdezaktualizowała się podstawa normatywna, na której oparto tezy Uchwały SN.

5. UCHWAŁA I KZP 15/00 Z DNIA 20 CZERWCA 2000 R.

Przedmiotem analizy Sądu Najwyższego w trybie rozpoznania zagadnienia prawnego była ocena zakresu art. 2 Ustawy lustracyjnej. Sąd Najwyższy uznał, że przepis ten, jako określający zakres jej stosowania musi być – jako gwarancyjny – interpretowany ściśle. Nie do przyjęcia, zdaniem SN jest bowiem, aby na skutek rozszerzającej wykładni tego przepisu doszło do ustalenia, że osoba lustrwana, składająca oświadczenie, o którym mowa w art. 6 ust. 1 Ustawy lustracyjnej dopuściła się kłamstwa lustracyjnego, podczas gdy osoba ta dokonała odmiennej, ale możliwej do przyjęcia i węższej interpretacji ustawy.

SN sformułował w uchwale tezę, iż organem bezpieczeństwa państwa zgodnie z art. 2. ust 1 pkt 5 Ustawy lustracyjnej były instytucje centralne Służby Bezpieczeństwa MSW i jednostki, podlegające rozwiązaniu jako jednostki Służby Bezpieczeństwa na mocy art. 129 ust. 5 ustawy o UOP w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej.

Biorąc pod uwagę tryb likwidacji Zarządu Łączności i Wydziałów Łączności opisany szczegółowo w Raporcie i we wniosku I Prezesa SN, powołana wyżej Uchwała SN stoi w sprzeczności z uchwałą III UZP 8/15.

6. UCHWAŁA SN A PREAMBUŁA USTAWY LUSTRACYJNEJ

Ustawa lustracyjna zawiera preambułę, w której stwierdzono, że pracą albo służbą w organach bezpieczeństwa państwa komunistycznego dla potrzeb tejże ustawy były działania, polegające na: „*zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli*” i związane z łamaniem praw człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego.

⁹ Taką wykładnię pojęcia *służba na rzecz totalitarnego państwa* w kontekście art. 13b ustawy o zaopatrzeniu zaproponował również Rzecznik Praw Obywatelskich w stanowisku z dnia 30 maja 2019 r., znak sprawy WZF.7060.1384.2017.TO, dostępne pod adresem <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Komunikat%20ws%20drogi%20s%C4%85dowej%20ws.%20emerytur%20funkcjonariuszy%2030%20maja%202019.pdf> (dostęp: 18 listopada 2019 r.).

Z preambuły wynika zatem, że ustawodawca nie zamierzał wprowadzać kompletnej i formalnej definicji owej służby czy pracy, ale wyznaczył kryteria dla jej oceny, podporządkowane **charakterowi** wykonywanych przez osobę lustrowaną zadań.

Powstaje zatem pytanie, czy przedstawiona w Uchwale SN wykładnia art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej, bazująca na art. 15b Ustawy o zaopatrzeniu nie odbiega od norm wynikających z preambuły tej ustawy. Dysonans jest tutaj wyraźnie widoczny.

W literaturze reprezentowany jest pogląd, iż preambuła stanowi element konstrukcyjny aktu prawnego, taki sam jak zawarte w nim artykuły¹⁰. Niemożliwe jest dokonanie interpretacji przepisów ustawy bez wcześniejszego wyprowadzenia norm ze wstępu. Interpretacja nie jest bowiem prawidłowa bez analizy preambuły, określającej cele ustawodawcy, a tym samym *ratio legis* aktu normatywnego.

Pogląd przeciwny, o jedynie deklaratorywnym charakterze preambuły¹¹ opiera się na jej redakcyjnym wyodrębnieniu z tekstu normatywnego. Ma to prowadzić do uznania, że stanowi ona jedynie manifestację idei lub wartości, bez znaczenia dla wykładni przepisów prawa.

Spór o charakter preambuły zdaje się rozstrzygać (na korzyść normatywistów) wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2005 r., K 18/04, dotyczący zagadnienia zgodności Traktatu akcesyjnego z 16 kwietnia 2003 roku z Konstytucją RP¹². W punktach 2.3.4 i 5 orzeczenia Trybunał stwierdza zgodność Traktatu z preambułą, co zdaje się jednoznacznie świadczyć o tym, że stanowi ona wzorzec o charakterze quasi normatywnym.

W orzeczeniu tym czytamy: „z tekstu preambuły do Konstytucji nie można wyprowadzić norm prawnych w znaczeniu ścisłym. **Niemniej dostarcza ona opartych na autentycznej wypowiedzi ustrojodawcy wskazówek co do zgodnych z jego intencjami kierunków interpretacji przepisów części normatywnej Konstytucji**”.

W orzecznictwie dominuje pogląd, iż Ustawa lustracyjna ma charakter represyjny, co oznacza, że w jej stosowaniu uwzględnia się przepisy części ogólnej kodeksu karnego¹³.

Ustawa lustracyjna *expressis verbis* w art. 19 odwołuje się do regulacji kodeksu postępowania karnego, a tym samym do art. 5 § 1 kodeksu postępowania karnego. Oznacza to, że sąd w postępowaniu lustracyjnym ma obowiązek zbadać, czy w przypadku złożenia nieprawdziwego oświadczenia lustracyjnego, osoba lustrowana ponosi winę bądź czy nie zachodzi kontratyp w postaci usprawiedliwionego błędu. Wpisuje się to w pełni w tezę zawartą w preambule Ustawy lustracyjnej. Oznacza bowiem konieczność uwzględniania strony podmiotowej w każdorazowym badaniu prawdziwości oświadczenia lustracyjnego.

¹⁰ M.E. Stefaniuk: Preambuła aktu normatywnego w doktrynie oraz w procesie stanowienia i stosowania polskiego prawa w latach 1989-2007, Lublin 2009, s.68-69.

¹¹ S. Lewandowski: Kontrowersje wobec preambuły, *Studia Iuridica*. 1996, t. 31 s. 87-95.

¹² Dz.U. 86.2005.

¹³ Wyrok SN z dnia 20 lutego 2019 r., II KK 187/17 i powołane w jego uzasadnieniu orzeczenia.

Uchwała SN, gdy zastosować ją do postępowania lustracyjnego, zdaje się zaprzeczać tej tezie. W istocie dokonana przez SN wykładnia sprowadza się do uznania, że osoby, które pracowały lub służyły w instytucjach wymienionych w art. 15b ust. 1 Ustawy o zaopatrzeniu, bez względu na ich świadomość i zakres wykonywanych zadań, winny w oświadczeniach lustracyjnych podać, że pracowały w Służbie Bezpieczeństwa. W fazie postępowania lustracyjnego oznaczać to będzie, że sąd nie powinien ani dopuszczać, ani badać dowodów wskazujących na to, że osoby te nie miały świadomości, że pracują w organach bezpieczeństwa państwa. Uchwała wprowadza swoistą definicję osoby służącej lub pracującej w tych organach, nie pozostawiając pola do jakichkolwiek rozważań o charakterze i przeznaczeniu jednostki organizacyjnej MSW oraz o stronie podmiotowej złożenia oświadczenia lustracyjnego. Tym samym wyklucza stosowanie reguł postępowania karnego, a ściśle zasady domniemania niewinności i reguły *in dubio pro reo*. W świetle powołanego art. 19 Ustawy lustracyjnej jest to rażąca niespójność.

Można zatem stwierdzić, że pominięcie norm wynikających z preambuły Ustawy lustracyjnej przy dokonywaniu wykładni terminów „służba w organach bezpieczeństwa państwa” oraz „służba na rzecz totalitarnego państwa”, a także norm wynikających z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 Ustawy lustracyjnej, jest błędem w procesie rekonstrukcji i dekodowania norm prawnych.

prof. Marcin Matczak
Partner

dr Hanna Gajewska - Kraczkowska
Counsel

dr Tomasz Zalański
Counsel

Domański Zakrzewski Palinka sp. k.

Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa

T: +48 22 557 76 00

F: +48 22 557 76 01

ul. Paderewskiego 8, 61-770 Poznań

T: +48 61 642 49 00

F: +48 61 642 49 50

ul. Powstańców Śląskich 2-4, 53-333 Wrocław

T: +48 71 712 47 00

F: +48 71 712 47 50

www.dzp.pl